

\$ 316.25

9044

SINKANKAS

16.1

Fiske I, 53.

XVAT

BK003103

THE
HENRY POLISSACK
COLLECTION

7

SHANNON AUCION GALLERIES

303

Skordis
Själta Brydnad,

21f

Dem mann fordom
burit,

Så mål på

Armar och Händer /

Som

Singrar;

**Sämte bifogade figurer, i möjligaste
fårhet, beskrefven**

21f

ENG. JUL. 23RD 1868,

Rongl. Antiquitets Archivi

Afseffor och Translator.

Tryckt i Stockholm af JOH. LAUR. HORRN,
Kongl. Antiq. Arch. Bokstryckaren. 1739.

EMERIKES
Höglåfliga
Och
Frågderika
Ridderskap
Samt
Adel.

Gärdeles

Denna stora

Swea Riksdags

Owållduga

Sandtmarfalk,

Högwålborne Brefwe,

Herr Karl Göstaf

TESSIN,

Uf Bo etc.

Konglig Öfwer Håf=

INTENDENT.

Högtwålbörne Grefwe,
Herr Karl Emil.
Seyonhuswud,
af Gråfönäs,
General Major
Och
Öfwerste för Södra Skån. Cavall.

Högtwålbörne FriHerre,
Herr Erik Srenstjärna,
af Eka,
Krigs-Råd,

Samt
Wålbörne Ridder&Mann,
Herr Nils Siljehök,
af Järdala,
M A J O R
wid Östgöta Infant.

E förutan besynnerligt öde och betydelse, har wäl det hänt, at just något got förr, än denna Höglåfliga Riks Ständernas stora Samankomst, skulle förkunna, ja och redan hade nått sin början, äfwen då, alla Konungars Konung, mände et särdeles Tegn, af Sin tillämnade wälsignelse, pålysa, så wäl medels et Swenskt Gullminerals upptäckande, som och medels några sällsynta Gullringars upfinnande, hwilka ju sådana äro, som af forna Swea och Göta Kongar, Hjältar, Riddare och Kämpar etc. blifwit til
Fri

Frihets, Heders, Segers och wennskaps
tekn, uppenbarliga burna och brukade.

En så wäl dessa nya Gullsynder, som
och wårt fjära Mannahems, upådlade och
hurtiga Mannawett, synas wara nog säkra
förebådande märken, til någon gyllende och snart
tilstundade tid, då Swea Öfwerhet, Her-
rar och Undersätare, ej allenast med flera
gyllende Riksskattar, utan och, om ej, så-
som fordom skjedde, med gyllende Hjalta och
Riddare Ringar, doch med gyllende Säll-
hets, Segers, Heders och Sämjas för-
måner, warda begåfwade.

Därom alla redeliga Swenskar, det
är, hwar och en, som någon ädelmodighet
eger, och eljest är manns make och mann
uti bröstet, må enhälliga wår Mildrika
Himla GUD, hjärteliga bedja och anropa,
samt tillika innerliga önska; åra, lycka och
wälgång, si wår Fridrika Konung, wår
Huld=

Huldrika Drottning, samt alla Swea Ri-
kes Höglåfl. och wälsinnade Ständer.

* * * * *

För Swea Rikes Höglåfliga Ridder-
skap och Adel, samt för Eder, Högwålbör-
ne Herrar Grefwar, Hög och Wålbörne
Friherre och Riddersmann, frambringar
jag, som wid tjugu åhrs tid, varit de Nordiska
Daters och äreminnens oförtrutna Tolk, i
djupaste ödmjukhet och wördnad, denna lilla Skrift,
om våra Hjaltemodiga Förfäders Ringar,
dem man både längesedan och nyliga, har, utur
sjö och jord, oförmodeliga upfunnit, af hwilka och
så de senare, äro allaredan af Höglåfliga Riks-
Ständerna, för Antiquitets Archivum, nåd-
gunstigt inlösta, samt wärkeliga inlästade.

Och ehuruwäl en och annan forn älskare,
för särdeles Råd och Heder, skulle erkänna, om
han, såsom fordom dags, blefwe äfwen denna
tid, af någon Hjalte och Riddare, begåfwad
med

med en liten Bullring, som droges af en större Armring; doch som denna Kinge gåfwa, längesedan är komen i obruk, och altså nu mera föga anständig, så skall och det, ej för mindre Råd och Heder, af mig skattas, om detta mit häfda arbete, hos så Höga och Förträffliga Herrar, Grefwar, FriHerrar och Ridderömann, kunde i något endaste mål, winna et önskat behag och godtycke, såsom jag ochså själf, oaståteliga lefwer

Höglåfliga
Ridderskapets och Adelsens /
Högwålborne
Herrar Grefwernas / LandtMarstkalkens
Och
General Majorens /
Samt
Hög och Wålborne
FriHerrens och RiddersMannens

allråddmsjukaste och wördsamaste
tienare

E. J. Björner.

Företal.

När jag om våra hedna Nordlän-
dingars Ringar tänkte at skrifa,
om hwilkas ålder samt bruk många
wettgiriga menn haft åtskilliga och oensa-
tankar, af tilfålle, at två stora Gullarm-
ringar blifwit, jämte åtta smärre, nyliga up-
fundne; då ihugkom jag och wål det, at
något i anmärkningarna til Asmund
Kämpabanes Saga, är om de sama wor-
dit anført, så at en och annan torde mena, at
det nu mera wore onödigt denna saken wi-
dare förbättra. Men emedan jag seder-
mera

Företal.

---

mera under hwarjehanda Skrifters nogare genomläsande och betrachtande, har funnit flera efterdömen och skäl, som denna saken beträffa och uplysa, och altså at den sama, tyktes böra i ganska många mål omständeligare utföras och afhandlas; dy hoppas jag, at detta mit wälmenta arbete, ej aldeles warder förutan flit tycke och omdöme, det wettgiriga fornålskare och bestedelige bokadömare, dessa saker godwilligt plåga lemna och tilågna.

T*Orquemur miseri in parvis premimurque, Labores
Ut se pretio redimant, verumque professe
(Turpe) silent artes, viles inopesque relictæ.*

Emedan

SMedan på våra förfäder de
 Scyther / Geter eller Göter och Af-
 werboar / den wälsignelse har e-
 genteliga träffat, som dem af Noach
 eller Noë, genom Japhet eller
 Fornjoter / efter Guds behag, be-
 synnerliga meddelas mände, at
 Gud wille utwidga Japhet, och låta honom bo i
 Sems hyddor / och at Canaan skulle wara hans
 träl a); Alltså hafwa berörde våra Förfäder komit här
 A 2 i Norz

a) Noë och Snikar eller Berghelmer, kallas Noach i Edda / för det han
 stadnat med sin Noë eller Fartyg på berget Arrat; Fornjoter heter
 Japhet, emedan han / efter Sagobrottet om Norriges uppfinnelse / har bå-
 de varit den forna Öter eller Öthen / som och njutit den forna eller
 första färden till Norden, därföre honom och Njords eller Nores
 namn tillkommer / såsom Norlands, Gotalands eller Gotunheims
 första bebyggare, det äfwen Edda antyder / i hwilken och så flera såda-
 na namns twetydighet finnes. Noachs wälsignelse har särdeles wifit sig
 på våra Scyther / Cimmerier och Celter eller Galler / emedan de äfwen
 långt förr / och tillika med de Græker och Romare hafwa inrättat de stör-
 sta herrawälden, nästan öfwer hela Europa, och en god del af Asia och Afri-
 ca, hafwande redan förr Trojanernas tid underkufwat de Græker både i
 Græseland och mindre Aken; därhos besuttit genom sina Thuzar eller
 Thulcer

i Norden til at ej allenast, allraförst sittja i ro/ och därfore, för än andra Europæer, inrätta et fast regimente, utan och fölgachteliga, såsom rätta **Uttlångdare/** ättborna männ och **Ufwerboar** b); de äldsta och **långlifwasta** c) samt **första och bekantasta utfärds-männ** och **fegerwinnare** i Europa, Asia och en del af Africa, hålft ledan de jämte hernað och herjande/mån-de nödwändigst idka handel ifrån deras därtill allrabe-lägna-

Thufcer och Teutoner samt Cimmerier eller Umbrier &c. hela England och Italien / förrän Rom wart bygt / samt sedermera äfwen förfördt de Romares wälde / först småningom genom sina Gallier och Cimbrier / sedan aldeles genom sina Götter. Hwilket alt äfwen i gemen på de Europæer / efter den lärda Bechmans ord i Anall. hist. p. 24. år i vår tid tåmeliga wäl sannat / medels deras widländigaste commerce, såsom fordom / medels det Romersta wäldets utwidgande / öfwer Asien och Africa. Och bor altså Japhet i Sems hyddor, hwaras afföde twärt emot / aldrig har / anten haft fast fot i Europa, eller och någonsin tänkt därupå. Om Japhet-ridernas inryme af Guds Gjörsamling, säger och Bechman, at Noachs wälsignelse ej kan förstås / emedan Chams efterkomare äfwen haft lika fritt inryme eller tilkomst. Gjörbannelsen har allmähnt träffat alla Africaner / hwilka merendels haft et trälachtigt sinne / och aldrig inrättat något stadigt wälde / at minstone hafwa de haft af utlångingar / hålft de Europæer / siua Kongar / sådana som fordom de Perser / Ptolomæer / Græfer / Romare / Saracener / nu Turkar / Araber och flera.

b) Hwilket alt af Platone, Diodoro Sic. Herodoto &c. Homero, Hesiodo, Geographo Ravennate, Nicephoro Gregora &c. om Uttlångingarna, Scytherna, Ufwerboarna; af Cesare, Tacito, Jordane, Procopio, om Sveverna, Swensskarna, Göterna och Thuliterna &c. våra Herrar Rudbeck ur i Atlantica och Atlantica illustrata, Prof. Lagerlöf i Commentario in opus Sveithæ antiquæ & Novæ, Prof. Nettelbladt i Schwedische Bibliothekue, och jag i Inledningen til Sagorna / samt i Gjöretalet til Rämpadaterna / endels widlöfteliga / end. ls kätteliga hafwa bewisat.

c) At Gjöderna i Österlanden efter floden lefwat öfwer 2. til 400. år / altil werldenes år 2500. såsom den H. Skrift medgier / och i synnerhet våra Nordlångingar så för som efter Christi födelse warit fram för andra i werlden de långlifwaste, och kunnat altså wida i werlden mycket uträtta / det har jag i Skriften om Nordiska wäfäderna bewisat.

lågnaſte *Sjö d)* Bergs och metall-rika ort, ſå haſwa de, lågjer jag, fölgachteliga tillika beghnt, af heroiskt och berömgirigt ädle / emedan de och därföre altid döden förachtat, efter Bartholini bewis i Antiqq. Dan. til at ſjålfwa båra wiſſa ögonſtickande och ſinnebildande tekn / både af bekomnen frihet / jämwäl af deras förwärſwade tappra dater / ſamt tillika därmed ſå wäl begåſwa andra, de där ſig om dylika dygder och förmåner welat frimodigt beſlita, ſom och lemna efterkomarna påminnelle och tilfålle at beſlita ſig om egenlika heder och förmån, til fäderneslandets ſtora nytta.

Ibland deſa dyrbarheter, haſwa alſå Ringar warit de äldſta och gagneligäſta / dem nämliga mann ifrån urgamla tider har brukat på armar / händer och fingrar / i lika afficht, nämliga til heders tekn / ſegers och ſtrids lön / bland ättborna män *Hjältar / Förſtar och Kongar* / hwarom Livius l. 10. Juvenalis Sat. ult. Polybius Mil. Rom. Svetonius de Caligula c. 52. Iſidorus l. 9. Origg. Carolus Magnus in Capitulis & Conſtitutionibus, ſamt eljeſt andra ſcribenter kunna läſas, de där ſärſtilta böcker och anmärkningar om Ringar i *gemen* / haſwa låtit utgå, ſåſom Bartholinus de Armillis; Caſalius de inſignibus, Annulis, Fibulis; de la Chauffe de Vafis, Bullis, Armillis, Fibulis; Kirchmannus, Longus, Gorläus Kornmannus, Licetus de Anulis &c. &c. &c. ſinnande

A 3

jag

- d) Detta har ej allenäſt Rudbeck i Atl. häſt T. 3. pp. 273. ſeqq. 308. ſeqq. 314. ſeqq. både af Tacito de *Svionum civitatibus*, quæ in ipſo mari, præter arma & viros, etiam claſſibus valebant, och andra ſå ut / ſom inländſka ſcribenter / utan och den lärda Profellor Bajer i Petersburg in *Actis Petrop.* T. 4. p. 299. ſeqq. tåmeliga uprichtigt bewiſat och beſannat.

jag, at dessa ringar, såsom och halskedjor, blifwit i Europa allraförst af våra Yfwerboor och deras affomare Thuscerna och Celterna brukade, och sedermera äfwen af dessas ättmänn de Latiner och Græker e); såsom och deras första ålder tillskrifwes Herculi eller och Jovi, i så måtto, at sedan denna bundit Prometheus wid en Klippa

- e) En aldenstund först / de gamla Latiner hafwa kallat Armringar, äfwen som våra Yfwerboor / *armas* och *armillas*, af *armo*, och detta ord warit / under Roma Florenti, ej särdeles brukeligit / utan urgammelt och urmosdige samt främmande, hålft Romani därmed ej förstått bara armar, utan egenteliga bara arlar, efter Festi utsägo / som påstår och så / at *armillum* eller en winbytta, warit således kallad / emedan hon bars af *armo*, id est humero; det och Vossius i Lex. Etymol. bestyrker / sägande tillika med Servio, at *arma proprie quadrupedum sunt*, samt med Scaliger ad Varron, at Græcorum *αἰμός* betyder i synnerhet humerorum cum brachiis commissuram; så at äfwen andra tro / at *arma* eller wapn härstama af *armo*, för det de på arlarna baros och hängdes / där likwål armarna hafwa måst at gådra med wapnen, så framt eljest af sådant potiori någon denominatio warit skjedd / hwilket wål synes likligit. Därföre ej allenast de Latiner i synnerhet kallat skjeps Kablar och ankar troskar, *armos* (emedan de / såsom skjeps armar plåga gripa til lands och sjös) efter Plauti, Ciceronis, Columellæ och Plinii intygande / utan och sådana Kablar samt trägar / heta fölgachteliga hos de Græker *ὄπλα*, det är wapn, jämför Voss. l. c. så at och så de 70. Tolkare til Gen. 38: 18. 25. kallat där Ebr. ordet *חַרְבָּה* (eljest *armillam*) *ὀμφισκος*, den och så Ramiserius in Comment. in Cant. p. 122. påstår wara brukad näst ofwan handen, hwarom och så Bartholinus l. c. p. 80. seq. som antyder af Ebraiska ordets betydelse / at sama ring warit wriden eller flätad; seende altså ej eller osannolikt ut / at detta ord *ὀμφισκος* eller *ὀμμος* komer af arm, hålft det bår hänledas af *ὀμμός*, impetu feror, cieo violenter, å Gdt. härre, *ὀμμή* impetuosus motus, & simpliciter motus bellicus, hwilket allt ju särdeles armarna tillkomer; doch blifwer och så berörde ord / af några auctoribus, hålft Commentatoribus och Glossatoribus, tagit för collare, såsom de äfwen gjort med andra armringa namn. Emedan för det andra de Romare och så i ställe för *armus*, hafwa öfwer alt brukat *brachium*, *lacertus* och *ulna*, å Gjödfisto af, *aln*, *aluboga*, därföre och Plinius, Priscia-

pa af wårt Scythiska berg Caucasus (eljest af själswa
Scytherna hos Plinius, kallat Graucasus, med uttydning
af grååsen / för des gråa och hwhita / det är, gamla
och rimachtiga snö / hwarom förutan Sheringham i
Origg. Angl. pp. 202. 230. åstwen Rudb. Atl. T. 2. p. 155. seq.
T. 3. p. 212. 447. 601. 605. hårliga handlat) och låtit hans
bröst eller lefwer huggas samt frätas af en örn / har
han enteliga, för sin emot Jupiter bewista trohet, blif-
wit, genom dennas tillåtelse, af Hercule löst, med
detta förord, at han skulle til slig händelses åminnelse, bära
en järnring, som gjordes af des båjor med en sten
uti,

Priscianus, Vopiscus samt andra / Kalla armillas, *brachialia*; Alltså syn-
nas de äldre Romare eller Latiner hafwa haft / anten både ordet armus och
själswa armillas med deras bruk / af sina Aboriginibus, de Umbret / Sa-
biner och Tuscer / hwilka 12. st. Lucomones, å Götiska Lag eller Lags-
män / woro de Romares förnämsta Läromästare i Lag och Guda cerimo-
nier; håstamande dessa alla af våra Scythiska Thuzar och Cimbrier eller
Cimmerier &c. det jag sökt bewisa i min Inledning til Sagorna pp. 30.
seq. 62. dårest också af mig et särdeles urgammelt Thusciskt ordaspråk är /
efter orden å ren Götiska, uttydt. Desutan har ej allenast den beröms-
liga Præschius jämte flera / sökt til at bewisa / at Latiniska språket komit af
Lyskan / i det oswannämde Thusci skola varit Lyskar; utan den förträsse-
liga Morhof har också / ense med honom samt vår Stiernhielm och Rud-
beck, en stor hop Latiniska fornord af Celtiskan eller Scythiskan hän-
lett. Eller och hafwa de Latiner fått oswannämde ord armus och själswa
armillas, af de ankomne och herrskande Galler / dem den lärba D. Jac. Car.
Spener måste i Introd. in Geogr. Germ. rent ut tilstå vara från wår Wors-
dika ort komne; blifwande denna mening häraf styrkt / at när aurea ar-
millæ, jämte torquibus och anulis, allraförst warba af de Romare näm-
de såsom Konga och Höfdinga Sirater, då omtala de och / huru både
Thusci eller Hetrusci och Sabini hos Dionys. l. 2. Liv. l. 1. c. 3. Florus
l. 1. c. 1. samt Galli eller Galata hos Polyb. l. 2. Plutarch. Parall.
min. c. 15. Gellius l. 9. c. 33. haft dem ganska stora, digra och öfwer-
flödigt många, jämf. Diod. Sic. l. 5. där han åstwen om Gallis hand-
lar. Ty kallades och Thusci samt Galli hos de Græker af berörde Diony-
sio

uti, som togs af ofswannämde berg; gifswande han sedan Herculi det rådet, at fara til våra Xfwerboar / hos hwilka han af Atlante fick gullåplen eller runorna / hwarom Rudbeck T. I. pp. 346. 858. T. 2. c. 2. och T. 3. c. 1. hålft p. 265. jämför Sonens Atl. Illustr. p. 78. seqq. Hwaraf hänt, at efterkomarna / detta efterdöme följande, hafwa til Promethei åminnelse / åfwen burit slika ringar. Och at denna berättelse om Prometheo, ej är just en blått fabel eller sträcksaga, utan heldre en wärkelig förblomerad sannings saga / på våra Xfwerboar lämpad, det bestyrkes ej allenast af Rudb. T. 2. pp. 555. 561. åfwen medels våra egna Sagors samstämmelse / utan och först af Peringkiöld i notis ad vit.

fio l. c. samt Strabone l. 4. Geogr. per excellentiam, χρυσόφοροντες, det är gullbärare, just såsom våra Kongar hos Skalderna och Sturleson på många ställen. Jag finner också at Scheffer i Skriften de Torquibus pp. 7. 36. 53. 55. seqq. har noga sökt bewisa / at de Romares Numina eller Idola och Imperatores, ej haft armillas och torques förr Justinum och Torquatum; ja ej eller de Græker dem brukat / så at Herodianus c. 5. straffat Heliogabalum för det han / af fördräkt til de Grækers och Romares maner / warit en περιδεραίσις τε καὶ ψαλλίσις κοσμήμενος; såsom och Strabo L. 4. håller sådan Zirat för Kwinsk och kallar den sama ἀνοήτων καὶ ἀλαζονικόν τι. Swärtemot antyder Scheffer locis cit. at detta Ringaprål warit Celzarum, Gallorum, Scytharum, Persarum och Barbarorum proprium gestamen; så at de Romare hafwa / efter Livii ord L. 36. c. 40. ej allenast hembragt under P. Cornelio Consule af de öfvermundne Boijer eller Galler / 1470. torques, utan och efter sama auctoris ord L. 33. c. 22. dem / såsom ganska rara och käftbara uppsatt in Capitolio, Jovi til gåfwa / jämför Polyb. hist. 11. och Varro de vita pop. Rom. L. 1. Eljest omtalar också Scheffer af Gortæo, några Götiska mynt / hwilka såsom i Hispanien slagna / ej allenast runorna As, Ahs &c. utan och Götiska Konunga ansikten och torques stola hafwa / bewisande och emot Tacitum själf / at Cherusci, Svevi och Sicambri, haft gull och silfwer samt torques, dem Drusus bortfört / och de själfwa sig förskaffat af

vit. Theod. p. 468. nämliga at som vår Nord varit mycket frugtsam på folk / men därhos ofta mager på såde / blifwande dy inwånarna twungne at flytta och herja på andra länder ; Alltså synes och sannolikt , at de gamla med ofwanbemålte fabel om Promethei eller Oggs, Japhets sons , (se min Prodr. p. II.) fångslände af den allsmågtiga Jove, men doch frälsande af den stridsfama Hercule , hafwa syftat på vår Nord / sålunda , at sedan vår Japhetiska släkt, blifwit wid våra Nordiska snjöberg af hunger utmagrad , och nästan så uttynad / at hon til stor del å sidstone wart örnar och gamar til mats , då har enteliga den bästa kwarblefna hopen / anten själf af et Herculistt och heroistt mod , eller och af en des Herkälle eller Herhöfding / Hermann och Herreker upmanad , begynt , at med wapn bana sig vägen in uti andra länder , där blidare himel och frugtsamare jord war til finnandes ; Sedan och häraf , at Tacitus Germ. c. 31. berättar om våra

B

Götis

af finitimis (i Norden och Österlanden) såsom ej allenast privata utan och publica dona.

At de Gräker kallades dessa armillæ merendels βραχίονα , περιβραχίονα och ψέλλια eller ψάλια , såsom af Dionysio l. c. i orden : τῶν ψαλίων ἢ περὶ τοῖς ἀριστεροῖς βραχίουσιν ἐφόρων , καὶ τῶν δακτυλίων . At de rätt och egenteliga varit kallade Στρεπτοὶ , tror jag ej aldeles / emedan detta ord af de äldsta och bästa scribenter brukades om torquibus , af halsen hängda / ἀπὸ τῆς στρέφουσθαι , a torquendo , se Xenoph. l. i. Cyrop. i orden : de hade στρεπτὰς περὶ τῇ δεξιᾷ καὶ τὰ ψέλλια περὶ ταῖν χειρῶν Strabo l. 4. sägjer om de Galler : περὶ τοῖς τραχύλοις στρεπτὰ ἔχοντες , περὶ δὲ τοῖς βραχίοις καὶ τοῖς καρποῖς ψέλλια ; Plutarchus in vita Artaxerxis : ὁ βασιλεὺς δέδωκε , καλὰ στρεπτὰ καὶ ψέλλια . Alltså emedan Gellius äfwenwål

Götiska släktningar de Catter, at likaledes (som ofwantil är berättat om ringar til Promethei eller och Herculis äminnelse brukade) alla deras starkasta män hafwa burit hwar sin järnring / skönt det war för detta fället skymfeligit / såsom Nb. et band eller båija / til des de hade sig därifrån löst medels något fiänds dråp. Lärande wäl på detta sättet, den sagn hithöra, som af de gamla Græker hos Herodot. l. 4. c. 8. anföres om våra Scythers härkomst wid den kalla Botnssjön eller Pontus, då Hercules dithom, såsom til en ödesort/ och måtte hafwa frusit ihel etc. hwarom Rudbeck omständeliga handlar T. 3. p. 697. seqq. jämsför Diodori S. berättelse om våra Atländingar i T. 2. p. 55. och berörde T. 3. p. 216. seqq.

Som

wäl uttyder *σπερτον* per circulum aureum, flexilem, obtortum colli ornamentum, så är denna war satts ostridig; men at Bartholinus i Skriften de Armillis p. 43. anförer ibland armillas, en wriden eller flätad måsingsring, den en Isländsk Gåtte skall hafwa egt / det har han wäl af förseende komit at gjöra / emedan denna ring / om han icke håldre warlt brukad på något annat ting / utan twiswel warit en handring på en så stor mann, hålst inga andra ringar (förutan de stora, som bara med hamarslag så synas / och eljest på armar warit brukade / hwaribland en hos oss är upfunnen) finnas warit rätt wredna, ände på halsarna och wid händerna eller circum carpum, hwarom mann redan af Bartholino och nu strax skal något omtala / men ännu mera framdeles om våra egna handringar. Kunnande jag imedlertid ej obemålt låta / at de Græker / äfwen med deras ord *κρίκος*, synas hafwa wetat af våra Halskrokar, emedan det betyder / så hos oss som dem / en Krok, se Pollucem l. 2. och Hesychium samt Diod. Sic. l. 5. där han om de Gallers halskedjor af baragull talande / säger / at de *περι της αυχένας κρίκος παχέας ὀλοχρύσας φορῶσι*.

Ringar på händerna, eller ofwan handen / bringa smalast armarna, lades egentliga af Grækerna *περιχέρια* hålst *περικάρπια*, desliques *ὀρμίσκοι*, hwarom ofwantil af Bartholino &c. ehuruwäl både Strabo l.

Som nu Gull / näst Råppar / efter Hesiodi, Pau-
sanias och fleras härnelse, varit för det äldsta och käft-
barasta metall skattat, altså har det och til lika rin-
gar merendels varit brukat. Norden har i äldsta ti-
der varit synnerliga bekant af gull / äfwen medels Io-
bi witnesbörd 28: 6. 7. i dessa ord: Mann finner jord,
Klimpar / där gull är uti; den NB. stigen har ingen
fogel kunnat / och intet gams öga sett; å Ebræi-
sko: ועפרה זהב לו נתיב לא ידעו עיש ולא שופחו עץ איה: Deslikes
i följande ord af c. 37: 22. från Jordan komer Gull/
den försträckeliga Gudi til luf, å Ebræisko מצפן זהב
: יאחה על-אלוה נורא הור: hållt detta fogla och gamsöga
nämmande, gansta wäl inträffar med Herodoti, Stra-
bonis, Plinii och andras berättelse om våra Europæiska
Nordlångingars (πρὸς ἄρκτος τῆς Ευρώπης) sågjer Hero-
dotus L. 3. c. 116.) endöga Arimasper, Aurimann eller
Skyttar / samt Gripar eller Gamar / hvilka stola
röfwar och legat på sina gullgjömor samt gullägg /
hvilket och i Herröds S. p. 36. seqq. märkeliga omtales,
se min Inledning p. 112. seq. så at ofständande Herodotus ej
kunnat så weta rätteliga / på hwad sätt så mycket
gull

B 2

c. Polybius 1. 2. de Gallis, samt Xenophon, stundom räknar ῥέλλα
til sådana handringar, dock hafwa dessa scribenter / såsom andra i detta
och flera mål / ej varit så måna om ord / hållt ῥέλλων ej allenast betytt /
efter Xenophontis berättelse / betfelningar, hvilka fordom varit nog stö-
ra eller plumpa / utan och Dorens hafwa kallat ῥέλλων hwad högst war /
som ju egenteliga tillhör armringar / emedan de woro högt på armen
dragna / se Caelii Rhodig. L. 8. c. 13. Ja förutan det Svidas sågjer
ῥέλλα ταῖς χερσὶν ἐπιδύμεσε τὴ χρυσῶν, förstående med hån-
derna / så wäl armarna som fingren / så äro äfwen de förr af mig anförde
bewiser

gull där kunnat samlas. Blifwande och hos våra
 Nywerboar de ej allenast Gripas kallade, hwilka slika
 saker hitstafade från Söder och Österlanden, utan och
 följachteliga själfwa sådana käftbarheter / hwarom
 längre fram p. Hörande och hit hwad hos Plutar-
 chum, Libro de facie in orbe Lunæ, p. m. 941. seq. om
 vår aldeles ofridiga Også berättas, som låg wid Gro
 eller Sadur hafwet, där Hercules och Saturnus i syn-
 nerhet dyrkades, och mann, å 30. dagars tid, såg So-
 len allenast en gång nedergå etc. samt at den resan-
 de Philosophen Sylla, har, til ganska lång wägfärd ut-
 hårdande, bragt med sig til Carthago, en hop gullstälor,
 å Grækska χρυσά ἐκπαρατά, sådana som i våra Sagor
 ofta warda nämde.

Uld.

bewiser om detta ord ὕδαλον, nog styrande själ / at det sama hörer
 merendels til armringar.

På Grækska heta Singerringar δακτύλια, å Latin *annuli*, un-
 guli hos de gamla Osker / efter Plinii L. 33. c. 11. och Festi wittnesbörder /
 hwilka Osker woro med Aboriginibus Sabinis och Thuscis alt et folk / och
 ser mann altså äfwen / at detta ord är Gdtiskt / ty ånk eller Hånk och
 Hånk, betyder å bondamål hos Helsingar / en Brok, såsom och / så
 wål i Eddas känningar til ordet ring, betyges / at han heter / Hånk,
 Sang, som och bekant är / at Græferna kallat *curvaturam brachii* eller
 armfrok / ἄγκυρον. Mann har och welat derivera *annulum*, af Latinsta
 ordet *an* eller *circum*, å Gdtiskt om, at han omsattar fingret / se Lon-
 gum de annulis p. m. 20. Men detta går för lånat ifrån det äldre namnet
 Ungulus. Enteliga märker mann / at af vårt ord Ring, hafwa Italienar-
 na / genom Gdtarna / fått deras aringo, rengare och arengare, som är
 af sama betydelse med vårt Thing och Ring, så ring, det står Lärda
 Lundius i prolegg. til Westgöta lagen har bewisat / antydande också / för-
 tan *balcone*, balt, hwarmedels han och våra Lagabalkar förklarar / äf-
 wen ganska många andra ord / dem Italienarna hafwa solklart af besag-
 de Götar befunnit; det och så Peringskiöld i notis til *vitam Theoderici*
 p. 386. seqq. har likaledes widhöfveliga utfört.

Äldsta tiden kallades och fordom gullällder / ätween
hos våra *Yfwerboar* f) ; dy äro och merendels gull-
ringar / hos de forna och berömmvärda Götter brukade.
Hwad gamalt och gott / rikt och dyrbart varit , det
har och hos alla haft stor heder ; aldrig wisar och he-
dren sig mera , än hos den hedrade / alltså finnom wi
äfwen , at *Ringar* varit ej allenast egda af *Ädalbor-*
na Herrar / *Hjältar* och *Höfdingar* / utan och sederme-
ra gifna til deras *wederlikar* / *wälförtjenta handgän-*
ge och *tromänn* ; såsom därom klara ord stå i *Dr-*
war Odds och *Wilkina Sagorna* , hwilkas ord jag län-
gre fram p. seq. skall anförä. Dy förmåles och i *Al-*
durs Thattur eller lilla *Saga* , at *K. Swen* gaf *Ude*
en *gullring* af sin hand / som war den mästa *dyrgeip*
eller *kästäbarhet* , och sade *Kongen* därom således : mig
tyckes rådeligit / at om du eger någon *förnäm mann*
gott at *löna* / du då gjer honom denna ringen , dy han
tjenar en *förnäm mann*.

Äf våra *Sagor* / förutan utländska *Skrifter* ,
redan i notis anförde , finner jag det våra ringar böra
fördelas i trenne slag , i *Arm* / *Hand* / och *Finger-*
ringar ; dy när det ordet *ring* samt *Bauge* eller *Bå-*

B 3

ge

A) Denna *Gullällder* nämnes klarliga i *Sturlesons Eddas* 12. Dämit då *Al-*
fadren / eller den förra *Oden* / inrättade sit *regimente* / lät bygga sit *Gur-*
dabus alt med gull utgirat / begynte at låta bryta malm , och den utars
beta , med allahanda wärktyg ; och skall denna *Äldren* blifwit fördärfs-
mad genom trenne *Rönnmors* ankomst från *Gättahem* , dem *Gr-*
ferna kallat *Opis* , *Loxo* och *Hecaerge* , berättande dem varit komna från
våra *Yfwerborna* *Ömänn* med *helgedomar* och *Gudatienst* til *Gr-*
feland samt vidare / och således skadat eller fördärfwat *Yfwerboarnas*
egna *gullwäsende* och *helgedomar* , hwarom *Rudbeck Adel* , T. 1. och 3.
samt min *Fäledning* til *Sagorna* kunna läsas.

ge g) särskilt eller allena nämnes, utan tilläggning at han warit spänder på handen / eller dragen af fingret / och eljest warit liten / då förstås därmed merendels elser och alltid, armring / hwilket af alla skrifteliga efterdomen, dem mann hädanefter skall i ordning framdraga, nogsamit är bewisligt. Därföre och så Torfæus, äftwen denna sattsen, (såsom Renhielm i notis til Thorsien Wikingesons S. p. 49.) håller för aldeles riktig i Hist. Norrig. T. 2. p. 483.

Armringar eller Baugar / hafwa warit de förnämsta / dy förutan flera skjal, som redan äro och ännu warda anförde, finner mann och så, at Baugar / för deras allmänna bruk bland Höfdingar / warda af Skallderna tilegnade alt hwad dyrbart warit i gull och silfwer / ja, själfwa hjältarna warda där af kallade Baugamejdir eller armringars trån, såsom och Baugaspillir / eller armringars runda gifware; stående Armbaugar med sådant namn utteknade, i Sämundar Eddas Ugisdrecca eller Ugirs gästabod, det han för Asarna anrätta mände, i hwilket nämliga, sig infunno, Oden och hans Fru Frigga / Sif Thors Fru, Thyr enhänte, Njord och hans Fru Skade / Freyr och

- g) Ringar warda de kallade för deras runnhet eller Fringlughet, dy Ring komer af runn; men Bauge eller Båge heta de af deras stora bukt, eller tillsammans böjande, se Verelii norr. ad Herv. hist. p. 164. Ej där af / at de warit ihopastade och wredna eller torti och *σπειροί*, dy sådana hafwa de äldsta eller största aldrig warit / såsom de ej eller sådana befinnas; utan berörde ord / brukas allenast eller merendels om halskedjor och halsringar, torquibus, stundom och om mindre handringar, hwarom så wäl redan är skrifwit / som och hädanefter om handringar skall talas. Eljest finner mann at ordet Bauge, och följgachteliga själfwa

och Freya / Brage med Frun Iduna / Loke och Wi-
dar / samt andra Asar / blifwande där lysegull brukat
för eldsljus , samt denna deras Gudastad hållen för
mycket helig ; och som Agirs tjenstemann Finna-fänger
samt Elder / då wordo mycket berömda för deras färd-
dighet , så kunde Loke / Asarnas förtretare och be-
läckare / sådant ej tåla , utan han drap Finna-fång.
Asarna stackade då sina skjoldar / anföllo Loke med
stort rop och kjörde honom bort til skogs. Loke wände
likafult tillbaka och frågade Eld , hwad Asarna gjorde.
Han swarade , at de dömdo om sina wapn / samt om
sina stridsdygder eller tappra bedrifter ; undsägjande
tillika Loke Asarnas wrede , om han ginge in. Icke des
mindre gjorde han det , bad Asarna om en miöddryck
samt sätesrum , påminnande åfwen Oden , huru de ju
blandat blod saman / och Oden låfwat sig aldrig sto-
la dricka , så framt de ej båda woro tillsammans. Oden
höd

själfwa deras brukande / har ej allenast med våra Götar komit til Östers-
landen , emedan Papias i 100åhriga tiden efter Christi födelse / om armil-
lis talande / såsom virorum propriis , ab armorum virtute , fallar dem
circulos & brachiales rotundos , id est *baucas* , *bogas* , *armos* ; utan
de hafwa också komit til söderlanden bland Tyskar och Frankar , eme-
dan det så wäl i et gammalt Glossario Latino Anglo-Saxonico fallas
beack , som och i Glossario Theotisco Lindenbrogii : *dextralia* , *la-
ta armilla* , *bougin* ; ja i Capitulis och Constitutionibus Caroli Magni
edit. Heroldi, Basil. A. 1557. in Orig. & Antiq. Germ. p. 327. och edit.
Lindenbr. Paris. A. 1602. p. 87. står förbudt ut *pauga* (*bauge*) & *prune*
(*brunje*) , (quæ *militaria præmia* esse debent) non dentur *negociato-
ribus*. I ställe för hwilka ord / å annat ställe i berörde capitularibus fin-
nas dessa ord : ut *armilla* & *brunje* non dentur *negotiatoribus* ; eller i
edit Herold. p. 294. ut (negotiatores) *armillas* (ej *arma*) & *brunias*
non ducant ad *venundandum* , quod si inventi fuerint portantes , omnis
substantia eorum auferatur ab eis &c. Warande eljest nogsam bekant / at
ej allenast Transoserna bruka slitt ord bagve , utan och at åfwen *brunja* är
et

böd då Widar at efterkoma Lokes begjåran, hwarpå denna sade: hell och säll Asar och Asinnor, förutan du Brage. Brage swarade, sig wilja gifwa Loke både häst och swerd (måkir) samt eljest i förlikning, en hange eller stor ring. Loke sade därtill således: på häst och armbangar eller armringar, skall du själf wara den arinaste etc., sägjande och, ibland andra förwittelses ord til alla Asarna, äfwen til Thyr således: tig du Thyr/ det hände din hustru, at hon egde en son med mig, hwarken dryck eller pening / seck du därföre.

Äf Samundar Eddas Thors hamarhåmt, ses at Freija haft sådan ring, därest nämliga står, at när den storstjägge Winge Thor mistat sin hamare / då har han bett Freija om des fjäderham, at flyga därmed til Gättadrätten Thrym / som hamaren borttagit och gjömt. Hon swarade sig det gjärna wilja, om och än fjäderhamarna wore af gull eller si swer. Loke for så, i hans ställe, med dem til Thrym utom Asgard h) til Gättahem / där han sat på en hög. Men som Thrym nekade til hamarens återställande, där icke han kunde

et rent Götiskt ord / brynja kallat. Bese för öfrigt det Vossius här om skrifwer in de Vitiis Lat. Serm. Med detta hange komer och Båija öfwerens hos Plautum och Festum, hwilket hos Aldhelmum de Laudib. Virg. Klarliga heter Collare, hos Cyrillum i Glossario, κλοιος (eljest κλαυίον å Götiska Klåfwa, Klafwa) boia, både collare och manica, se Vossii Etymologicon.

- b) Asgard nämnes i Sturlesons Eddas 7. Dämif, därest nämliga såsom och i 6. Dämif. står / at efter floden hafwa Bors söner / den äldre Oden, Wile och Wej, skapat åter människorna, och gjort sig en borg mitt i werlden (eller detta landet / som då war deras endaste och egna werld / samt eljest kallades Mannahem) hwilken borg af Asarna kallades Asgard, som eljest hetat Asgard hin forna, med de därtill liggande rikén; warande i denna borgen et särdeles rum / som kallades Hlidstjalf, dådan Oden

Kunde få Freija til Fru, därförö och Loke måste fara til-
baka; ty gaf Heimdaller / Gudarnas wärdare och
sändebud / detta rådet, at Thor skäl skulle iflåda sig
Freijas kwinnobonad / binda på sig hannes brudars-
ljin / hannes halsfnycke / som Brisinga eller Gulls-

E

men

Oden kunde se (politice) öfwer hela werlden, eller landet: Berörde
Asgard är eljest med alla sina andra rum och indelningar / beskrifwen i
Eäm. Eddas Grimnismal / just såsom Upsala, mitt i Sverige, det Pe-
ringskiöld i Monum. Upl. T. I. har utfört. Swilket alt wara gamla san-
nositt / äfwen bestyrkes där af / at / (såsom ofwäntil sägjes af Thors Ha-
marbånt §. 28. och 30.) allenast 8. dygns resa warit emellan Asgard
och Gättabem, samt af §. 7. at Loke for utom Asgard, til des han
kom til Gättabem; där os af ofwäntande Skirniskid förtåles / at
Freije sat i Skidskialf och sag i Gättabem. At altså detta wärt Asgard/
där den jorra Oden med sina Asar bodde / långt äldre än det senare / dådan O-
den Freialafson / i det ny och sammanställede företalet til Strulessons Ed-
da / samt eljest i dennas Heime Kringla p. 11. / berättas wara komen. Och
ehuruwäl båda dessa Asgardar sinas wara å båge ställen blandade;
doch emedan Edda i 49. Dämit uttryckeliga förmåler / at denna senare
Oden, med sina Asar, listeliga tilegnat sig den förra Odens och hans
Asars namn samt gjärningar, dem den lärda och i många Seychiska
håfder / gamla partiella Prof. Bajer, i Actis Petrop. T. 3. p. 350. aldeles il-
la gör til alt et folk med de Budiner / som hos Herodot. L. c. nämnas;
emedan de säkert warit de rätta Veneda och Sarmata, eller Finnar och
Lappar, dem Diod. S. 1. 2. p. 10. och Plin. l. 6. c. 7. berättat warit af de
Seychiska Kongar / flutade från Medien och Assyrien til Norden / och haf-
wa så enteliga komit til at stadna och bo / såsom Herodot. medgifwer / wid
wår stora Botnissjö, där af de och sedan fått namn / warande detta / af mig
allraförst / onmärkt i Dissert. Epist. de Stockholmia, samt vidare af samt-
den beströkt i Skriften de Aboriginib. Hyperbb. Emedan / sägjer jag / de
senare Asar tilegnat sig de förras namn och bedrifter / ty har man stor
orsak til at tro / det berörd Asgardar aldeles falske äro blandade, samt
at det senare utom Sverige belägit / har fått namn af våra gamla utfar-
na Asar, eljest af våra bosittade Galler och Thuser i Italien / Hesar kal-
lade / därom min Inledning / kan läsas; warande äfwen således ostrif-
digt / at Strulesson och Eddiska företalets Auctor omwistliga utgiffnit Asgard
för Troja i mindre Alien / såsom dådan den tidens fabulösa scribentier sökt
måst alt Europiskt folks ursprung af Aenea hänleda.

.) Eljest huswoudlin och bänkegåfwa kallat / som bestod af fint lin eller
siden,

men kalles, hannes breda bröststenar *k*) / hannes husvudtyppar *l*) / hannes nycklar under kläderna hängande, samt alla andra hannes frukläder / som om knäna föllo. Då de nu båda komo til Thrymer innom 9. dygn / gifvos dem gullhornade kor / en ore och åtta laxar til at äta; sedan wille Thrymer kyssa Freija, men då kom och i det sama en Gättinna, Thryms syster, fram, bedjande Freija gifwa sin brudskatt af händerna, nämliga gullet och röda ringarna / på det hon måtte hafwa sin hyllest och tjärlet; enteliga framsteg jämtwål Thrym själf, sägande: bären in hamaren / til at Na. wiga (eller signa) bruden / läggen *Mjolner m*) i möens knä / bindom oss samman med säker och warsam hand. Men under detta steg den förklädda Thor up, dräpte Thrym samt Gättinnan med hamaren, och bekom hon altså strykt i stället för brudskatt och Skillingar (som tilförendes kallades gull) samt hamarhugg för ringars myckenhet.

Likaledes berättas i Sámundar Eddas Skirniskfärd, i företalet och §. 6, at Freijr Njords son, sett ifrån Glidstjalf i Asgård, ut til Gättahem / at Gättakongens

iden, och war en luffärgad husvudwepa eller Kåpa, å Latin Sindon, Hammeum, gifwen åt bruden / då hon å bröllopsdagen sattes i bänk.

k) Hwilkå i Wolundar Kwädes 36. §. kallas bröstkringlor, emedan de woro runda och beslagna / å latin Bullæ.

l) Eller husvudsnibbor / å latin calyptræ.

m) Eljest och Thrudhamar eller Thryhamar, af Thry, Thri, Tridje, emedan han war Threspitsiger; eljest kallad Mjolner af möla eller Kråsa (dådan crux) se Agisbrekta §. 57. 59. samt Sturlesons Edda å många ställen; ty därmed, såsom en åska och blick, slog Thor ej allenast ihel de högmödiga Kesar och Gättar, utan plågade också wiga eller signa människor, samt andra djur, det mann i anförda ord samt Sturlesons Eddas

gens Gynnis dotter, gått med lysande armar eller armringar, så at däråf lyfte både lust och haf. Han har så stickat sin häfman Stirnir dit, til at bidla hånne för honom, som och wid ankomsten wille gifwa hånne en bange eller stor ring, som war bränder med Odens son Ballder / af hwilcken äfwen 8. lika wigtiga ringar drupo hwar nionde natt.

Om denna ringen Drypner berättas i Sturlesons Eddas 43. Dämif., at när Ballders lik wart, i de förnämsta Åsars och Åsinnors närvaro, utburit på hans skjep Kinghorna (så kallat, för de på stamnarna hängda ringar) til at på det sama brännas, och Thor äfwen hade wigt (eller signat) bålet med sin hamare Mjolner; då har Oden lagt däruppå Gullringen Drypner / som hade den natur, at af honom hwarje nionde natt dröpo ätta lika wigtiga ringar.

Widare warder om samma ring berättat i följande Dämif. at emedan Ballders död wart af Åsarna samt alla människor, ja alla lefwande djur grufweliga förgt och begråtit, dy har Friaga stickat Hermod, Åsarnas sändemann, til Hel (eller det underjordiska riket) at bjuda Helwi (de dödas drottning) utlösa /

E 2

sen /

Eddas 43. Dämif. om Balder / jämförd med 36. 38. 59. Dämiff. Klarliga kan se. Denna Hamares eljest utternade märke kallades Thurs, och war det såsom redan berättat är / trespitstigt, å men efter Sæmni dar Eddas anledning i Skirniskården h. 38. i orden: thurs rist ek cher a chria kathi etc. eller såsom et kår, merendels med et kår förfäst, jämför Håan Aldals. fostr. S. hos Sturles. T. 1. p. 145. och Eddas 59. Dämif. hwar om widlyfteliga skrifwit är i mit Exam. Run. §§. 24. 25. 26. Warande eliest bekant af Longi tractat de Anulis p. m. 52. samt Menckenii disp. de Monogrammate Christi, p. m. 94. seqq. at äfwen detta märke warit af urgamla hedningar brukat på mynt och andra saker.

sen / så at Balldur finge fara hem i Asgard n). Hermoder har så tått Odens häst Sleipner / och ridit med honom genom mörka samt djupa dalar, alt til des han kom öfwer Gjallarbron / som war täckt med lysegull / där han af Modguda / broens bewarerska, seck weta, at Ballder, jämte fem fylken döda menn, hade ridit
Dagen

n) Wära urgamla Yfwerboar hafwa mycket warit berömda för deras tro om själenes odödlighet, hwar till mann aldeles öftridiga själar har af Platonis Axiocho, Herodoti, l. 4. c. 94. därest de om våra Yfwerboar tala; därhos Eddas 3. Dämif. Woluspa §. 18. Andra Brynhildar Kwida i Samundar Edda §. 55. där anda, själ och lif nämnas / samt min Inledning p. 158. Därföre ej underligt är / at de å stenarna ristat Gud, eller God på Isländska (hvilka ord också promiscue brukas / häfst i Eddorna och Sagorna) hjälpe andan eller själen, såsom och de hedna Græker samt Romare / sagt Gud, förbarme dig, hjälp etc. se alla dem / som skrifwit de adorationibus, bland hvilka åro och Browerius, Minut. Felix Ock. p. 18. jämsför Cypriani ord i Balduini prolegg. p. 10. it. Wowerii nott. p. 23. Elmenhorstii p. 40. Briffonii formulas Roman. En både en och högsta Gud eller God, har måst all heden Allmoga trott och åkallat i des böner, se berörde Balduini prolegg. Socratem i Timæo och Parmen. åfwen hos Justin. M. Apol. 1. Platon, genom Porphy, hos Cyrill. l. 1. contra Julian. Iamblich. de Mysterr. sect. 1. c. 5. Så at åfwen Antisthenes Cynicorum princeps af Sallustio berättas in de diis & mundo hafwa sagt: populares Deos multos esse, *naturalem unum*. En den mårgfaldiga Gudahopen, som i fabulari historia antydes / hafwa själfra hedningarna intygat wara en och sama Gud, den mann efter des åtskilliga wärkan har tillägnat flera namn, såsom Plutarch. de Iside & Osiride, Macrobius Saturnall. l. 1. c. 17. Iulianus Orat. in Solem, och Huetius Demonstr. Ev. prop. 4. p. 122. hafwa bewisat. Ja hos de allrawidskjereliggaste Egyptier / hafwa Thebesboerna / trott en högsta Gud wara / benämnd Kneph, se min Inledning p. 206. I följje här af / hafwa de och fast trott / at mann / med böner och annan utlösen, kunnat bringa de affomnade f. an. hörigas själar tillbaka / så at de kunnat besöka dem på jorden; se Samundar Eddas Godrunar Hwata §. 19. och Wolsunga S. p. 109. Häfst de ganska mycket haf / at åflås med wäblar eller de dödas uppenbarelse, hwar om mann i Sagaorna nästan öfwer alt kan låsa. I synnerhet finner mann / at de trott sig födas å nyo, sedan de blifwit döda / och wordo sådana kallade endurbornir och umgetnir, hwarom Helga Kwida Haddinga Kaldar /

dagen tillförende öfwer bron o). Och när han af Hel fått låf, at Balder skulle få fara hem, emedan det wore sanning, at han varit så hisliga begråten, då har Balder tagit ringen Drypner och sånt honom Oden til menjar (eller wenskaps äminnelse), men Nanna har sånt til Frigg et Ugats eller Bernstens smycke/samt til Fulla et fingergull, eller en finger gullring. Huru eljest denna ringen Drypner varit giorder, tillika med Mjolner och andra dyrbaheter, af Dvergen Sindre Iwaldsson (på Swenska Idawallen) i des sinidja, därom kan mann låsa den 59. Dämifagan.

Denna Ringa drypning/är, på Skalldernas wanliga och förblomerade lått, nog wackert antydder; såsom när mann ännu säger om något öfwerflödigt/eller hwad som rundeliga tillkomer / at af det eller det dryper / twärt emot åter, at där af intet dryper, liksom mann och gemenliga plågar säga, at det är en fet stek / den steken dryper / menande doch därmed en god tjenst / skänk eller annat gott willår.

Börande mann altså berörde Ringa drypning så uttynda, at Oden eller andra Kongar samt förnåma Herrar,

C 3

da wid endan / Helga Kwida Hundingsbana §. 4. Wolsunga Kwida i Samundar Edda wid slutet kan låsas; jämsför Bartholini Antiquit. Dan. och Zorpii Biblioth. Exeg. Ant. p. 1088. Men om detta har jag widlöftel. skrifwit i Exam. Run.

- o) Mann jämsföre och Wolsunga Kwidan den forna §§. 29. 38. samt Sago. br. om Bråwallastag. p. ult. därest står, at man bad den döda Harald Hildetann / när han med häft och sadel sattes i högen, at rida til walhall. Hafwande jag och i förberörde Exam. Run. §. 27. utförlika antytt / at af berörde Gjallarbro denna sed härkomit / at wära/ ej allenast hedningar / hwilket ses af runstenarna / utan och widsepeliga försåder under Wäpnetiden / se Ösigöta & c. 4. §. 2. hafwa gjort broar för sina själar.

rar, plågade hwar nionde natt eller dygn / anten Jul eller andra Högtider, samt samankomster, merendels 8. och 9. ringar, på den wida hufwudringen hängande, bortstjanta och dela bland lika många hödingar, Hjältar och Häfsmänn; hällst mann äfwen af de i vår tid upfundne ringar altid ser, at åtta ringar äfwen hänga på en stor, bland hwilka en del hafwa allenast en länk, flera åter 2. 3. 4. 5. så at de, anten tilsammans, eller och på en ring och gullband trädde, äro nästan jämnwigtiga med hälftwa hufwudringen.

Som nu andra häfdaalstare sådan rätt uttydning af ringadrypningen ej hafwa ihugkonut, så hafwa de och så uttytt våra stora armringar, af hwilka flera sägjas hafwa drupit, allenast på de stora ringar, som berättas i Sagorna hafwa bestått af flera och fåare delar, samt varit i så och så många stycken söndertagne; såsom i Thjalar Jons S. c. 4. läses, at sedan Erik, en Kongason af Walland p) komit til Thjalar Jon i hans sängetamare, såg han där öfwer sängen hänga en gullring / som bestod af nio stycken (hann var i nyu klutum) somliga af rött / somliga åter af lyse gull. Han war af Thjalar Jon kallad Hugarangur samt Gram / det är Hugaånger eller ångslan och grämelse / ty han sade, at den mann måtte hafwa haft nog bryeri, som honom hade invidat. Han stjunkte sedan sama ring til R. Wilhjalm i Walland, i winterwiste søn, dragande honom

p) At Walland i våra Sagor ej är Italia, utan Gallia, hällst des del Gallia Belgica och Normannia, därest Wallonerne ho / det ses först af Kongas forgelns ord / inryckta i Verelii notis ad Herv. hist. p. 169. Latinsku ok Wolsku, sedan af Wilkina Sagans företal p. 1. siösta åden / jämförd med de förefäende om Apulia, Fenedi. Widare af Fromund Gripsons Saga/

honom undan sin kåst, eller wida kapperäck, af armen /
se cap. 6. Widare förtäljes c. 11. om denna ring, huru
Swipdager Jarl i Holmgård har skaffat sig honom all-
raförst, samt at af honom hwarje natt dröp en an-
nan jämnwigtig gullring; därföre han och kallades
Drypner / bestående af den dygden, at eho honom bar,
han behöfde ej fruckta sig för någon oförtänt wäld-
samhet.

Om Halldan, Branas foster-son, intygar des Saga
c. 12. at han fect af Brana, en Gättedrottning och Skryn-
ners änka i Helluland (eller norra delen af Gättahem
ej långt från Bjarmaland) en gullring / som war i
sönder tagen å trenne ställen (tekinn i sundur i premur
stodum) samt af den natur, at mann af honom döma
kunde, med hwad död owännen wille döda en; och om
han tänkte med wayn förgjöra honom, då war han
blodröd, tänkte han det gjöra med förgift, då war han
swart såsom bek.

Om den Ringen, som i Thorsten Bnakrafts S.
c. 2. nämnes warit sticad ifrån Indien til wårt Gätta-
hem wid Bläsiwall, warder berättat, at han kunde
söndertagas å nijo ställen; och således läser wäl den
hafwa warit, som af gull och mycken huglek samt
känst gjordes / wårt gifwen Sigurd Thogla af Neri
Jarl

Saga / angående Thrain och des hög p. 4. seq. därhos af Thjalar Jons S.
c. 1. där Ruduborg sägjes warit residence i Walland. Enteliga af
Sturleson T. 1. p. 100. etc. se tegistret / där det och kallas Normandi,
som af Gänge Rolf intogs; kunnande jag således ej förstå / hwi Thfarna
kallat Italien Welskano, om icke däräs / at Longobardia hetat Gallia
Cisalpinia, såsom af historien klart är. För öfrigt är det wäl bekant /
at Boxhorn, med många bifall / har wid endan af sina Originum Gallic.
c. 4. bewisat / at Galli och Walli, Waseoni och Gaseoni warit alt et folk.
conf. Kiliani Lex. Belg. Brit.

* Turl i Horn- eller Holdsetuland, det är Hollsten, se des Saga c. 46.

Nu som ej allenast hwardera dessa ringar, sägas om en stor, nämliga om själfwa hufvud eller arm ringen/ och at han bestått af så och så många stycken/ hvilka alla kunnat söndertagas/ warande somliga af särskilt färg eller metall, som ej kunnat just på en ort anstafas, förutan möda från åtskilliga orter; därhos om honom särskilt och märkwärdigt säges, at af honom drupo eller utgofwos flera ringar/ så at, när alla dessa bestaffenheter hwar för sig efterlämnas, slår ring ej annat kunnat, än förorsaka och kasta stort hufvudbrå, ångslan och grämsse, innan han wårt ajord, hwilket dock ej kan sägas om en gemein eller okänstlig och slåt hufvudring/ Skönt flera andra sådana slåta at honom warit hängande; w an och i Norna Bests Saga c. 2. warder antytt, at Ulf bin Röda hade skänkt Kong Olof Tryggwason en gullring/ benämd Sniturdur/ emedan han war hnutter (eller knyter och samanhäftader) å sju ställen q) tillhörande fordom R. Ulf, samt at han war af större värde än andra ringar, så at han därför wårt utfatt i wad emot fyra marker gång silfwer, samt et käftbart bälte och knif; Ja, at i Sorle Starkes S. c. 4. läses, at ibland män-

ga

q) Om sådana hopknytt och samanhäftade Ringar talar och Saxo Grammaticus, när han om Kong Hrörik Slängering handlar. Hans ord lyda således l. 3. p. m. Roricus cum senas forte armillas haberet, ita mutuis nexibus involutas, ut ab invicem sequestrari nequirent, nodorum inextricabiliter serie coherente; dem jag undrar at Bartholinus p. 46. segg. wil uttyda på en så kallad arm tinast/ som aldrig kunnat wara en Hjalte armring / den kåsaren kan själf åståda.

ga andra kätstelige gåfwor, Gripas *) kallade, dem Mana, en Gättinna, förärade Sorle, war en gullring/ som kunde skrufwas sönder i 9. stycken / hafwande sådan kraft, at eho honom på sig bar, han skulle hwar- ten å sjö och land kunna förwillas; hwilket tilsammans skrufwande af många stycken, ingalunda kan lämpas på de ringar, som hänga, förutan samanslödande och ringasta kånst, på den större armringen.

Alltså kan mann wäl finna, at de, som på sådana söndertagna stora styckeringar, uttnda våra armrin- gar / af hwilka ännu flera hänga / mycket tela och fa- ra wisse om deras rätta bestaffenhet.

Om dessa stora Armringar kan mann än flera witnessbörder framdraga, såsom af Thjalar Jons S. c. 18. at när Kongasonen Erik skulle præsentera Rodbert Jarl ofswannämde ring Gram, och Jarlen tagit af sig et swerd, samt en skjöld, efter det maneret, at ej haf- wa något wayn på sig medan mann toge emot skänker af en förnämme mann, då har han skurit ringen up öfwer armbogen etc. Om Orwar Odd berätttes i des S. c. 53. at undan hans stora kåst, kom från en röd tröije arm (af skarlakan) och at således på ar- men sågs en gullring/ hwaraf mann dömde, at han war en förnäm mann och hjälte. Rämpen Widga sågs i Wilkina S. p. 192. hafwa sett, då Thidrik ströf up armræcken öfwer sin armboga / at han hade en

D Digran

*) Mann kan wäl finna/ at Græterna haft berättelsen om Gryphis, som på stora Gullgjomor stola legat / af de öfwerborna Seyther, såsom hos hwilka slika Gryphi endast woro til finnandes; ty at de warit foglar / är orimligt / utan våra Skälder hafwa kallat Gripas och Drakar, Her- sare och hörsfware, som gripit och dragit saman af de utländska/ gull

Digran gullring om sin armlägg / och tycktes så weta, at han måtte wara af en god ätt. I Nialas S. står c. 160. at Snorre Gode grep Eijolf om handen, och **fläckte up råckarmen /** och såg at han hade en stor gullring. Likaledes i c. 22. at undan armen på en mann, kom en gullspets (gullblad) och rött kläde, och på högra handen hade han en gullring. I Stjärne Odds S. c. 5. at R. Beijrwider i Östergötland, wille gifwa sin hird eller häfman Dagfinner, för hans kwäde, en stor och **digran gullring /** den han hade på armen / och drog så honom på sin hand, se c. 9. Sturleson förmåler T. 1. p. 704. såsom äfwen i Rodulf Spakes S. c. 7. står, at R. Rnut i Danmark hade gifwit en förnam mann, benämnd Thorer, en **digran gullring /** på det han skulle dråpa R. Olof, och at ingen fick honom se; men R. Olof har doch, när slitt wart honom sagt, **strukt up hans armråck /** och fått så känna ringen / den och så Thorer strax dragit fram. Widare sägjer Sturleson p. 170. at som Gunhildas söner woro rika, doch dårhos niska, så hade de dölgit sit lösa få, eller redbara egendom, i jorden, hwaribland allenast **gull (eller gullpenningar)** och **armringar** nämnas i själfwa kwädet. Äfwen så står p. 171.

gull och silfwer / samt egodelar. Af hwilket ord drake, eller hjälte och herajare, äfwen våra Getiska *Thraces* synas mågta sannolikt varit kallade; därföre de i epitheris Poeticis warda kallade ἀρχιφίλοι, δεινοί, ὑβρισται, ἀταρτητοί, ἀπαρτές, se Martinii Lex. Phil. Ja; ej allenast höfdingastjep i gamla dagar / hafwa fått namn af drakar och ormar, såsom och Stjårgripar kallades röfware stjep; utan själfwa de så kallade dödas wålar, wid hwilka gods i högarna varit lagt / beta ännu af de våra drakar, endå dunsten / som nr högarna i wåbret upgår / förwandlas i slit liffelse / hwarom widare i min Julekning til Sagorna är handlat. se Rudbeckes Atl. T. 1. p. 407. T. 3. p. 25. Verelii notas til Gdtr. S. p. 67. seqq.

p. 171. / at Eiwinder egt en god och stor gullkring / som kallades **Molde** / och har fordom hört fadren til / warande långt tilförende tagen utur jorden. K. Harald Gråfäld har welat den hafwa, och warder han i twådet kallad **Umring**. I Sturlögers S. p. 49. seq. jämförd med p. 46. warder det härliga **Gudahuset** i **Bjarmaland** beskaffenhet, både in och utan til således beskrifwit, at westan för **Winå** stod det på en **flått wall** s) gjort med **stor handslöghet** af **dyrbar wed** / så **gläntande** / at hela wallen där af **glimade**, dy det war **alt med gull bonat** / och **besatt med glimande stenar** t). Innan tröskullen stod en **stenmurad grop** eller **brunn** / med en trästock tvårt om, i hwilken en **gauska hwas** **stålegg** war längs efter slagen. Hela templet war **helgat** åt **Thor och Oden** / **Frygg och Freija**. **Thor** har

D 2

futtit

a) At det stod på en **flått wall**, war wäl / för et **heligt** och **majestätligt** utseende skull / och jämligt med andra **hedniska tempel** / såsom **Jovis Olympii** och **Jovis Cznei**, hwarmed och **Upsala tempel** samanståmer. Men i **Herröds** S. p. 27. seq. berättas at **Bjarmiska** senare templet stod i en **skog**, besprytt med namnkunniga **Guden Tomalas bild**, samt eljest försatt med mycket **gull**, **silfwer** och andra **dyra håfwor**. Och at detta tempel således sägjes belägit / war wäl detta orsaken / at anten **inwånarna** / såsom andra **utländska** / tyckte **ansändigt** wara / at undertiden flytta det långt från **manniskohusen** / på det / såsom **Curcius l. 4.** om **Herculis tempel** antyder / de **heliga tilbedjare** måtte det **sama tilgå** / enär så **tarfdes** / från **werldliga** **syndor** des **friare**; eller och at / emedan **Bjarmiska templen** **wordo ofta** / för **deras rikedomars skull** **antastade** och **beröfwade** / et sådant **afsläp** **skogsrum** war til des **beflydd tjenligare**. Därföre **mann och hade** sådana tempel i **lundar** **inneslutna** / se **Sturleson i Dlof Helges** S. p. 621.

s) At detta tempel varit af **sten** bygt / såsom andra i denna **stenrika Nordsen**, är intet **twifvelsmål** / emedan alla **florerande nationer** **hafwa** **dyliska** **merendels** **haft** / **hållt** om orten det **medgiftwit** / och **deras största Gudar** varit därinne / se **Verelii** **nott. ad Schefferi Epist. Defens.** p. 14. **därest** han ej **håller** för **orimligt** / at sådana tempel **sägjas** **blifwit upbrända** (såsom detta **Bjarmiska** i **afka** **sage**, i **Herröds** S. / jämför p. 36.) **men** **muz** **earnz**

sutit vår frame i högsätet, mågta stormvärter u), och fram för honom har stått et försilfrat bord, på hwilket et Urorehorn varit ställt, så sagert som gull. Et tasil och annat bord har och där hängt, hwardera af lysande gull. Där hafwa och skinande kläder samt gullringar varit fästade och hängde på stänger x); hwilka, emedan de således varit några stycken, och utan twiswel tjocka, ty hafwa wäl, ej allenast en god hoper af ringar, utan ock de äfwen stora, varit på dem hängde; hållt

rarna eller stenwäggarna lifafullt stått kwara / emedan dessa woro utan til med gull målade och med stenbesatta trån eller bräder öfwerdragne / dem elden til aska förtärt / jemte all annan mycken innanbonad af träwärf; såsom äfwen groparna i templen varit murade. Dy hafwa ej allenast Kasteller utan och Kongahus samt salar, varit här i Norden af sten eller mur, skönt Scheffer det ej tilskätt / jämsför Herröds Sagas p. 36. med p. 31. Hjalmters och Olw. S. p. 43. Thorst. Byakr. S. p. 12.

u) Här af ser mann at Thor, Oden, Frey och Frigga woro allena dyrkade i Bjarmaland; men at Jomala, som eljest i Herröds och Olof Helges Sagor / nämnes såsom ensam Gud i Bjarmaland / äfwen varit Götriskt Gudanamn / samt den högsta Jofur eller Thor tilhördigt / se Rudb. Arl. T. 1. s. 29. det finner mann flarl. här af / at ej allenast berörde Gudar berättas i Herröds S. p. 49. varit i Gläfsiswall allena hedrade / utan at Jomala nämnes / skönt detta land war nästgränsfande til Bjarmaland, och förmodeliga af enahanda religion, utan och at de sama i själfwa detta Bjarmalandet / förmålas / såsom i Sturldgers / altså och i Hjalmaris och Ramers S. koll. 5. 6. haft endastia dyrkan / och at Jomala eller Juma, allenast en gång p. ult. nämnes / twifwelsutan i ställe för berörde högsta Gud, hwars myckna gull borttog / det äfwen andra Sagor omtala. Denna mening har och sal. Doctor Bong i Hist. Eccl. med hwilken äfwen Auður Disp. de Origine & Relig. Fennoorum p. 32. seqq. samanstämmer. At Finnarna haft deras största Gudar / jemte många andra ord af Siewestarna / det ses ju af deras Gudanamn Thuris As, eller Asen Thor; af Thyre, strids- och seger Guden; af Tomthus eller Tomteguden; af Krattes eller Skratten, ägobela Gud; af Liecki eller Loke Lundaguden; af Woden eller Oden, se berörde Disp. p. 35. seq. och min Inledning p. 26. etc.

x) Sådana kläder och ringar, hafwa ej allenast hört in, utan och utlände ska segrande samt segrade Hjältar och Kämpar til / warande de äfwen

hållt de igenfundne smärre ringar, ej kunnat sig til stån-
ger låmpa, utan til rep, hwarom längre fram skal ta-
las. Alltid förmåles i R. Alfs och hans Kämpars S.
c. 19. at Asmund budit R. Alf samt hans Kämpar så
många röda ringar de hafwa wille, deslikes p. 20. at
de af sama Asmund skulle hafwa at förwänta gull (ven-
ningar) dyrbarheter och röda ringar. Afwen i Ri-
men om Kongarna Karl och Grim p. 16. at ringar haf-
wa i den starpa striden sprungit från Hauldarna, eller
de ädla arfborna och förnåma männen; hwilket dåsto
mera kunnat stje, som sådana ringar ej altid warit sa-
manlödde, utan omlagde, at dådan aflösas och bort-
gifwas, enär mann wille. Såsom i Sturlögers S.
p. 60. at under det Fräste säf, war det tagit å hans bröst,
och när han fölgde handen uppföre armen/ då rann en
gullring af hånne fram och til Fräste. Sådan har
wål den Gullringen warit, som i Wilhjalms Sjods S.
c. 3. berättas warit hald på handen af en Gätte eller
stor Bergsboe/ då han kom til R. Rodgard i Engeland,
som begärte at få sig honom tilhandla; men Gätten
swarade, sig håldre wilja sättja honom på spel eller taff/
så framt Kongen wille wåga sin Son Wilhjalms där-
emot. Hwartil Kongen enteliga samtyckte, och wart

D 3

få

men rof och byten af intagna ländar och folk; af Statio in Tbeb. L. 7.
fallade exuvie terrarum hostilium, captarumque gentium dona, tholis
suspenfa. Blifwande detta ord tholus (å Gdt Tull, eller endan på twifli-
ga trån eller stånger) af Servio til Virg. 9. An. således bestrefwitt: Tho-
lus est veluti scutum breve, quod in medio tecto est, in quo trabes coe-
ant, ad quod dona suspendi consueverant. Virgilii ord lyda så:

Si qua tuis unquam pro me pater Hyrtacus aris

Dona tulit, si qua ipse meis venatibus auxi,

Suspendive tholo, aut sacra ad fastigia fixi.

Hwad

så lyckelig, at han fick behålla honom. Denna ringen fick Wilhelm sedan af fadren, och tåflade han så äfwen med Gården, som af lusta til at få honom tillbaka, satte 3. jämlika ringar och sit hufvud i wad. Likaledes den, om hwilkens egande rått i Hrolf Krakes S. c. 9. sägges, det Kongarna och bröderna Helge samt Hroe hafwa sin emellan trätt / emedan han varit bästa Grip- pen / eller dyrbarasta klenoden af Helges egendom, så at Hroe därförde håldre lemnade sin riksdel. Och emedan denna ring wart listeliga honom fräntagen och kastad ut på en sjö / dy nödgades K. Hroes son Agnar, medels tren- ne gångors smitande eller drifande, bringa honom up från sjöbotnen, sedan han legat där i 70. år, se pp. 30. 32. 45. seqq. 49. seq. eller och cc. 12. desliques utdraget af Bod- war Biarkes S. p. 128. eljest själfwa Sagan c. 17.

Hos Saxonem Grammaticum l. 3. §. 50. och Steph- anium i notis, berättas K. Hrórik Slaungwenbauge eller Slångerling / hafwa welat slånga en stor gull- armring ut til Kämpen Ubbes Skjep, som åstade den sa- ma i belöning / fallande han doch oförwarandes, för des swärfwande, och tyngd skull (af många ringar) i sjön / af hwilken händelse han och sit tilnamn bekomit.

Af dylik beskaffenhet synas och andra många gull- ringar hafwa varit, såsom den gullring, Mana, Gåt- ta Kongens dotter, i Sorle Starkes S. c. 6. förmåles hafwa trätt om med sin syster; äfwen den Skinnwessa med sina systrar, har twistat om, hwilka båda woro ef- ter

Swad eljest flera uttydningar kunnat finnas på detta ordet / har Vossius och Martinius ansett; Græterna hafwa eljest kallat sådana helgada gåfwor *ava-ŋnata*, och woro de anten votiva eller och peculiaris memorabi- lisque cujusdam casus & eventus monumenta.

ter deras fäder ärfde, tillika med et käftbart taff samt horn, se Egil och Asm. S. p. 48. jämför pp. 43. 45. Kong Harald Hilde eller Stridstands Hög, sägas hans kämpar eller höfdingar, efter Bråvike slagets öfverstående hafwa kastat stora ringar / samt andra goda gripar y) se Sagobrottet om sama slag etc. p. ult. Twänne ting fick Fridthiof Fräkne, förutan land och lössöron (eller penningar) z), ärfwa efter sin fader Thorsten Wifingson, hwilka för alla andra dyrbarheter woro i Norrige den tiden de öwärdeligaste, nämliga et drakestjerp kallat Ellida / samt en gullring / se des Saga p. 9. 19. Den sama gaf han sedan sin fästemo Kongadotren Ingeborg i trolofning, som och sedermera den sama brukade, gifwande hon och honom sin faders däremot, den han också nyttjade a) men nödgades, under åkomen fjönöd / hugga i sönder samt dela bland sina Kämpar, til at, ej just upmuntra dem, emedan de allaredan woro uttrötade och odugliga, utan (i dy han, såsom i Sagan står,

y) Bartholinus anförer l. c. p. 73. af et mss. om historia Attilæ, at när R. Attila wart död / hafwa hans Herrar och Krigsmänn efter begrafningen framtett alla hans ærmringar, och hwarshanda wapen / jämte hästar och sadeltyg etc. begifwande sig därpå til at dricka hans arföf hela natten igenom med stort sus och dån.

a) En andra lösa wårer eller Klenodier och zirkater, anten af gull eller silfwer, (hwilka Gersemar och Gripar kallade / åtskiljas merendels från det särstilla ordet gull, åfwen ofta från ringar, se Sagobr. om Bråv. pp. 10. 32. och här p. 26. 29.) woro / såsom altid följachtiga / ej nödiga til at nämnas / jämför Köpöre längre fram.

z) Ses altså / at åfwen förnåma Kwinnor haft sådana / såsom och Plinius l. 33. c. 3. betygar i deså orden : habent fœminæ in armillis digitisque &c. sägjande wål Tertullianus rätteliga med wåra Sagor / in de Pallio c. 4. latrinarum antistes, armillis, quas ex virorum fortium donis, ipsæ quoque

står, ej annat, för de infärjande swallwågor, såg sig före, än fastå några menn utombords) så laga, at de såsom gullprålande och hjålltalika sändemånn/ desto snarare mätte blidka Sjöbråna/ Ugir och Rana/ samt altså bekoma blitt wäder och listig framkomst til lands b).

3 Sturlesons Eddas 64. Dāmifaga, jämförd med Rolf Krakes S. p. 106. låser mann, hurusom, när Kong Adil i Upsala öfwerwunnit Kong Ale af Norrige, på Wånerssjen (i Westergötland), och därtill åstwen brukat Kong Rolf Krakes af Danemærk tolf kämpar, för hwilken hjälp de hwardera fordrat af Adil tre pund gull/ samt trenne dyrbarheter, Hjalmen Hildegallt/ Brynjan Findleif/ på hwilken intet järn bet, samt gullringen Swiagris, den hans langfsädgar hade egt, men han dem altsådant synjat eller förnekat, så at de nödgats jämte Kong Rolf med en här fara til Kong Adil, men måste icke desmindre fly dådan tillika med

que matronæ temere usurpassent, manus inserit, hwilka ord så wål Vossius in Etymologico anförer / som och Bartholinus l. c. p. 67. af hwilka ochså Leges Anglorum & Warinorum Tit. 6. §. Åberopas/ dårest döttrar berättas hafwa efter sina mödrar i testamente fått ärfwa så wål armillas, som spolia colli, id est murænas, nucas, monilia &c. Moses antyder ochså Exodi 35: 22., at så wål kvinnor som menn ättwit til tabernaclets byggnad och Gudstienst/ armillas och dextralia; Blifwande altså dessa armilla, emedan de af männerna i synnerhet brukades och af dem words til kvinnorna gifne/ af den orsaken kallade Viriliz, såsom Lædorus betygar Orig. c. 31. sägjande: *dextrale est commune virorum & mulierum, quia utriusque sexus dextræ sunt. Armilla proprie virorum, unde & quondam vulgo virilia dicebantur. Et Vossium l. c. samt Martinium Lex. Philos. in voce viriz.*

4) 3 Sagan står p. 19. at de skulle tillaga sig rakkeliga, det är se kämpelika ut med ringar på armarna/ samt i halswa twådet/ at gull skulle ses på gästarna, om de behöfde gästning, näml. fara hädan och ledan i Walhall

med denna deras Kong; då har Yrsa Kong Adils Gemål,
hemliga gifwit sin Son Kong Rolf, berörde Adils stora
djurshorn med silfwer öfwerbeslagit, fullt af ringar
samt gull och silfwer, i peningar bestående, samt i pun-
gar lagde (se Rolf Kr. S. p. 108.) hwilka för mycken-
hetens skull ej räknas, mindre värderas kunde; gifwan-
de hon desutan til Kong Rolf, den käftbara ringen som
Sviagris het. Men sedan denna Kong nödgades ge
gifwa sig til sit öfriga mannskap, och red så med sina
Kämpar, från Upsala neder ut på Fyriswallen til
Fyris-

Walhall eller dödsens rike wara antagne / hwilket mann trodde skulle du-
ga eller hjälpa rakta stridsbuskar, om de mitt i själfwa beswet omkös-
me. En det war ju ej eller rådeligt / at fara snöder eller gull och penin-
geblotter / enär mann skulle gåsta Oden, såsom detta / förutan i andra
äfwen i Götriks S. p. 14. står; deslikes p. 34. seq. at när Kong Wikar
fått stark motbör, wart honom / genom begjärt Gudaswar, tillsagt / at
Oden wille medels lättfall, hafwa en mann utur håren til at uphängas
och at sig upoffras, ju äfwen til den endan / at stormvädret skulle stadna.
Nu ehuruwäl en och annan kunde hysa den tanken / at oswan omtalte
Fridthjofs Ring warit allenast enkel, och ej bestätt af flera widhängan-
de ringar; doch när mann begynner / ej allenast at Ingeborg äfwen brukat
Fridthjofs Ring, som utan twiswel för sin dyrbarhets skull / hade flera
widhängande ringar / hålst han ej berättas warit sådan / som kunde sönder-
tagas i flera kånstiga stycken / utan och at så wäl i Sazans text, som
själfwa kvädet förmåles / at Kämparna skulle hafwa något gull på sig
(såsom på armarna eller händerna) ej hos sig (såsom småa stycken i hän-
derna eller eljest gjömde) warande tillika bekant / at gull särstilt nämt / un-
dertiden tages för ring, i synnerhet at hwardera af de widhängande
ringar, ofta hafwa bestätt af många länckor; ty har wäl Fridthjof
tagit dessa af den stora / huggit de största i sönder / såsom och den stora i
2. eller 3. stycken / och gjort dem så alla til flera, så at Kämparna lika
fullt kunnat fröka dem / och haft dem åtminstone på händerna. För öfrigit
wet mann jämwäl af förr anförde berättelser om de Ringar, af hwilka
flera hafwa drupit eller hängt / och sedan warit utdelta / at äfwen hwar-
dera af sådana stora och kånstiga armringar / warit allenast kallade en
Ring, i det hufwudringen endast behöfs nämnas. Mann kan ej eller
lilligare kalla sådan stor ring / på hwilken flera hänga / än en.

Syrison c) så har han sett en, af Kong Adils mannskap, neckastad stor gullring, ligga glimande/ mycket slamarande och gällande på vägen, då han med kämparna red öfver honom; hafwande utan twifwel, detta stora slammer warit förorsakat af de flera ringar, som honom widhängde. Alltså har Kong Rolf äfwen dragit af sig en ring och kastat honom til den förra, på det han ej skulle så högt slätra, hållande tillika ur sin pung det gull, eller peningar, som honom af Drottning Yrsa warit gifna, och besäddde så därmed hela Syriswall vägen/ som där af glimade såsom gull/ til at på sådant sätt förhindra Kong Adil och hans giriga mannskap i deras efterfart. Men emedan Kong Rolf såg, at Kong Adil kom sig för nära, dy har han äfwen kastat Ringen Swiagris neder efter sig, hwilken då Kong Adil wille uptaga, stack han neder sit spjut i berörde Rings bugt/ och tog honom så up til sig. I Hjalnters och Olw. S. pp. 44. 53. skrifwes, at Härder hade i Gättahem, som låg norr om Mannahem (se pp. 39. 49.) tagit, jämte en stor gullpung, äfwen en dyrbar ring, den han i Hunaländska Kongasalen framrücke til Resen Hastige, strickande en träkast i ringens bugt; denna kast satte han emot Resens tänder så hårt, at han raglade baklänges med stort dån och

- c) Af dessa ord/ så i Edda som Kong Rolf Krakes S. stående/ och med R. Olof Helges i Sturlesons Heimskr. p. 750. jämsförde/ i orden: Kong Olof höllt til Sverige, lade sina skiep in i Mälaren, och höllt så upp i landet til Aros (nya Upsalas äminne) strickande sedan menn til Swia Kongen Onund, med betingande at möta honom, kan man nu klarlaga se/ at det gamla Upsala warit belägit/ där det äfwen nu så kallas; ty därifrån kan man gerade rida neder ut på Syriswallen, och til Fyrisön / dit Kong Adil/ och utan twifwel R. Olof/ såsom andra/ med sina skiep

och gynn. Således sägjes och i Egidia J. c. 65. at när Egid Stallagrim, en stor Rämpe, sat wid Kong Håkan Adalstiens Fostres bord i Norrige, och wille ej dricka samt wisa sig glad, då har Kongen dragit ur sidan sit swerd (som efter den tidsens maner, måtte hafwa warit både stort och brett) dragande därpå en stor och god gullring af sin hand eller arm, den han ströf öfwer swerdsudden, gick sedan mitt på golfwet och räckte ringen åt Egid. Då har denna också stått up, ryckt ut sit swerd, gått mitt på gälfwet och stuckit sit swerd i ringens bukt, tagande honom så til sig, hwarpå han gått til sit säte och ställt sig gladlynt; har också då fått af Kongen en annan ring, hwarefter Egid lagt neder sina wapen, tagit emot hornet och druckit af. Jämför Torkæi Hist. Nor. T. 2. p. 167.

En gullring berättas också Hårder i Holmwärja S. c. 22. hafwa tagit af den stora Höfdingens och Hjältens Sotes hand, i des hög i Söderland, som warit så goder grip, at mann öfwer allt sagt, det ingen bättre hade någon sin komit til Island, ej eller någon warit så jämngoder. Men Sotes wåhle har spått, at den sama ringen skulle warda Hårds och alla andra des egares bane, så framt ej någon kvinna kome at taga honom.

Björn
Skals

E 2

Skjep anlände/ men ej från Nya Upsala, där staden nu står / emedan den tiden har wäl Fyrisången, eller det nu så kallade Söret, förr än Söderströmen här i Stockholm öppnades af berörde Kong Olof Helge / til största delen warit öfwerflödat af watten, och alltså ingen allmänn wäg haft / mindre warit ridbarlig; ju såsom också själfwa nya Upsala ligger äfwen nästan lika sänkt och nedrigt / som Fyriswall / fast mycket nedrigare än själfwa gamla Upsala. Jämför Verelii notas in Epistolam Schefferi Dek. och Rudbecks Atl. Tab. därest / ibland mycket annat / bågge orternas höjd och läghet så geometrice afstagne.

Skallare fick af Kong Knut, genom des sändemann,
förutan silfwerpeningar, äfwen tvåanne stora och dy-
ra gullringar, se Sturleson T. 1. p. 743. En sådan
kan och den hafwa varit, som af Hreidar och Glumer
war tilsammans egder, i Wiga Glums S. c. 5.

Allabrander omtales i Wilkina S. p. 514. hafwa ta-
git en gullring af sin hand och sagt til Thidrik således:
härmed afhänder och antwardar jag dig Bern och alt
Amlungaland, samt mig själfwan dig til tjenst, där-
hos mina menn, så länge jag lefwer, hwarefter och så
Thidrik wart satt i högsäte samt hyllter och walder
til Kong. Jag skulle tro, at ibland dessa ringar
borde den räknas, den R. Godmund på Gläsiswall i
Samson Fagr. S. p. 22. berättas låtit sina trålar läg-
ga wid sin oägta son / som och utbars och lades
imellan tvåanne stenar *d*) med en håll ofwanpå;
hållt han war en Kong och berättas hafwa ringen, se-
dan denna af hans Karlwuxna son wart framwister,
ju såsom en Kongalik egendom, aldeles igenkjänt, u-
tan

D) Barns utbärande war mycket brukligt i heden tida / såsom förutan i Hertv.
S. p. 84. äfwen i Holmwärja S. står c. 9. / at när Thorses hustru wart
dder i barnfång efter en flicka / wart han så otålamodig / at han wille lå-
ta utbära barnet; men det wart uptagit / bestänkt med watn och namn
gifwit (hvilka båda delar tillika / så i Heden: som Christendomen woro
brukliga / jämsför Sturlesons Heims Kr. pp. 71. 97. 119. 188. 227. hållt
Odens Runa capitel i Samundar Edda / §. 21.) Sedan Thorse fick det
ta weta / nantes han ej widare förbärswa barnet / emedan det war håll-
lit för et mord, at bära ut et barn, sedan det war öft med watn.
I Landnama S. berättas i 5 delens 34. cap. at Thorkatla födde et fvennt
barn / men fadren bödd at bära det ut / och dy hwäste trälen sin styf eller
gräffa, at därmed gjöra en grop för barnet. Thorkel Krafte förmåles
i Watsdala S. c. 43. wara urburen; äfwen så läses i Finboge Names S.

tan at det nämnes, såsom hade å honom något märke af sten, ritning eller namn warit teknat. Swar til och detta komer, at sama ring, warit så lagder som de gullarmringar, dem mann längre fram, skall berättas vara i Westergötland äfwen fundne, under eller bredewid en håll.

An et efterdöme til våra forna Nordiska Herrars mykna gull, silfwer och ringar, må jag upvisa af Götriks S. pp. 30. 22. 45. seqq. 48. seq. I hwilken nämliga skrifwes, at sedan Refer (son åt Rejmar, en för detta stor sjöhöfdinge, men sedermera en förnäm Bonde) hade gifwit sin faders dyrbara ore åt Neri Jarl i Norrige (som och war Kong Götriks i Götaland, Jarl, hafwande et rike af honom at förestå, det Verelius menar warit Nerike) hwilken ore war gansta stor, och hans horn med gull och silfwer-ränder inslagne, hängande och bågge hornen imellan, en silfwerkedja, samt på hånne äfwen tre gullringar. Då har Jarlen, såsom mågta nister, ej gifwit honom, efter förmodan, peningar för oren, utan allenast en hwättjesten, och dy har han, efter Jarlens anwising rest bort at besöka Kong Götrik i Götaland, som, wid

E 3

hans

2. at Alfjörn befallte sin hustru at utbära sit barn / och wart det således gjort efter fornan sed, och skönt hon nekade med dessa ord / at han wäl såsom en mågta förståndig mann, ej worde det gjörande / emedan det worre et oförståndigt tilgrep / om och en fattig mann det gjorde / allrahållst emedan honom och hånne inga egodelar fattades; likwäl måste hon det bifalla / och lemna så wisa männ barnet i händer / som buro det ut, lade det imellan twänne stenar, satte en stor håll ofwanpå, stötko släkt i barnets munn och gingo så bort / jämsdt Göttilandska Lagen c. 2. och Verelii rott. ad Herv. hist. p. 87. Görande mann här märka / at barnen / dem mann ej själf welat hafwa eller upföda, blifwit så wäl til lufs som döda utwår;

hans ankomst, sat på en hög, sörgde sin död under begrafna Gemål, och afväntade dådan sina falkar, gifwande så Ref, för des framtedde sten, sedan han den strax kastat efter Falkarna, en stor gullbänge eller gullarmring. Den sama wille Refen sedermera sälja för lösa fe (eller redbara peningar, hwilket ord alltid åtskiljes från liggande fe eller fast egendom seimför p. 124.) och for han således til Kong Ella i Engeland, som sedan ringen wart honom buden, har sagt at Götrik måtte hafwa warit mycket låstfri, som gifwit gull för gråsten, skänkande han och dy hålf Ref, för sama ring, ej allenast et skjep med utwaldaste last och drängar eller kämpar, utan och twänne sköna ractor med gullwidjor eller kedjor och en silfverring om hwarderas hals, samt sju småa ringor på fästet eller staget dem imellan. Refen har så åter farit til Neri Jarl och sagt sig hafwa fått nog Köpöre ^e) hwarmed han wille fara anten i Wiking eller Köpfärd, begifwande sig altså vidare til Rolf Krake i Danemärk, som gaf honom för ractorna liksåledes et skjep, med bästa last och männ därpå; därhos en Hjälm och Brynja, bägge med röda gull inlagde.

Eme-

upburna; därför och at de utländska äfwen bland utburna barns Lindor och blöjor, lemnat anten ringar eller och andra smycken, såsom *γυμνατά* eller kånnetekn / det antyder Scheffer i Skriften de Torquibus p. 26. Hålf Fort. Licetus i Skriften de Anulis Antiqq. p. 216. seq. af Heliodori l. 8. och 10. och Terentii Eunuchos och Heaut. Act. 4. Sc. 1. befo- mande jag nu Liceti Bok af den lärda, hurtiga och arbetsama Herr Actuarien Stiernman, sedan dessa föregående Ark redan blifwit afströckte / och har så ej vidare kunnat mig därpå efter önskan betjena.

e) Köpöre kallades egenteliga af peningar, såsom de där woro wägdas och fördelta i öron, marter etc. samt slagna til Skillingar, hwilka af Sämundar

Emedan nu hwardera af dessa alla Konga/
Höfdinga och Hjältaringar/ såsom mågta käftbara/
ej endast kunnat bestå af en stor och obärlig, utan me-
rendels af flera widdhängande ringar, utom hwilka och
så knapt en eller annan äro här i Norden fundne, haf-
wande mann och så efterdöme där af, at änskjönt de min-
dre warit särstilt å någon Lyka, band eller krok hängde,
så hafwa de doch förnåmligast och gemenligast, då mann
dem brukade, blifwit på en stor hästade eller fästade.
Såsom mann äfwen, af tidernas jämförande efter Ed-
dorna och Sagorna, märker, at de äldre armringar
warit merendels större och dyrbarare än de senare; alt-
så tror jag och så, at de ord böra förstås om en stor arm-
ring, på hwilken flera hafwa hängt, hwilka stå i As-
mund Rämpabanas S. p. 10. så lydande, at när denna
Asmund drog up kläderna eller räckarmarna, då syn-
tes händerna (eller armarna, ty händer tagas ofta
för armar, äfwen hos de Romare och Græker, wid sli-
ka och andra tilfällen) wara beladdade med gullrin-
gar/ det är, efter ordets hlada/ lada/ betydelse, at
Ringarna tycktes wara coacervati, aggerati, eller le-
gat hopetals på och om hwarannan öfwer framarmar-
na, eller fallit fram åt händerna f); hällst mann aldrig

läser,
mundar Eddas Hamarhåmt tilförende äro ihugkomne/ och än widare här
wid slutet skola nämnas/ dem och Köpmänn, så i äldre som senare tider/
hafwa nödwändigt måst bruka/ blifwande och dy Köpmänn ofta i Sagor-
na nämde/ samt berättat/ at Sjöhöfdingar och Wikingar, af besjede-
lighet/ alltid låto dem och bönderna så fara orubbade/ se Thorsten Wif. S.
p. 115. Sturlög. S. p. 6. Men at mann undertiden/ såsom oöfwanberörde
Neder/ ej alltid såit peningar för sit gods efter åstundan/ det har wäl til-
fället och nödjet at ega andra käftbara waror förorsakat.

N Däröre och de andra påhängande/ hällst de midlersta och största, under-
stundom befinnas wara aldeles afhänga; de andra åter på fidorna als
mindre,

läser, at många stora hafwa varit af männerna bur-
na, ty sådana hade wäl varit ganska obetwäma och
tryckande för de fria stridsarmarna.

Jag sade, at, emedan hwardera af dessa Ringar,
såsom ganska låstbara, ej kunnat af en enda stor och o-
bällig bestå, utan af flera ringar, som af dem hafwa
hängt; dy wil jag ännu flera stäl andraga, innan jag
til bestyrkande af detta allt, deras wigt omtalar. Först
har mann redan berättat, at de gamla ringar varit ej
allenast tåmeliga stora, utan och af den dyrbarhet, at
de räknats bland den förnämsta egendomen hos Kon-
gar och Hofsdingar, stönt de tillika haft nog annat gull
och silfwer, ja, och peningar, hwilka gingo i stätt, re-
dan i Odens tid, hwarom wid slutet af denna min Skrift;
så at äfwen Finstor och Kättarlar, i markerna boende,
haft stora gullringar och gul hållor, efter Sturldögers
p.59. seq. och Göttriks S.p.14. berättelse. Därföre och de om-
talta Ringar varit kallade åttgripar och årfdagull, se

Stepha-
mindre, så at de/ förutan af början til at i större och mindre delar eller
gåfwor utgifwas, äfwen sedermera wid påhängningen/ synas varit läms-
pade efter armarna, och at de större borde sticka sig fram åt händerna,
hwilka sannerliga/ ingaledes kunnat wara beladdade, såsom de där i föres-
gående ord berättas varit framräckta, blotta och sönderhuggna. Was-
rande här och til märkandes/ at de gamla Hjältar och Kongar/ haft sto-
ra och wida Kästar eller råttar öfwer sig/ samt därunder tröjor samt
pantfär Kiortor, på hwilkas armar/ under äfwen tilslutna Kästar/ rin-
garna woro dragne och hängande. Troende jag ochså med Bartholino, at
sådana många ringar på en stor/ hafwa varit äfwen til den endan bru-
kade/ at mann med deras tillfallande tyngd under Kästarmarna/ måtte
desto tyngre, starkare och djupare hugg gifwa/ såsom Saxo Gramm. l.
II. p. 36. efter Bodwar Hjarkes kwåde/ sålunda därom synes witna:

pugnemus apertis

Pectoribus, totosque auro denfate lacertos.

Därhvs

Armillas dextra excipiant, quo fortius ictus

Collibrare queant, & amarum ligere vulnus.

Stöni

Stephanium til Sax. Gramm. För det andra, är och det märkvärdigt, at på de flästa Ringar, intet annat värde varit utfatt, än hwad ganska dyrbart kunde skattas, så at Kongar, deras barn, förnämna män och andra hjältar, för deras behållande och egande rätt, hafwa wågat blod, wälfärd och lif. För det tridje befinnas de hafwa stänkt dessa ringar åt sina wederlikar, höfdingar och andra stora män, såsom synnerliga wedermålen af höghet och heder g). För det fjärde, låser mann och så berättat wara, at när Kongar, såsom den förträffeliga Hjälten Thidrik af Bern, blifwit antagne til riksstyrslen, då hafwa och så ringar varit dragne på deras händer eller armar, så at de, utan twif-

Skönt jag honom / såsom en för ordbryg Poët och *παράφρασις*, i ättilliga andra berättelser, / ej alltid efter orden börd förstå. För oss, såsom finätt och welkigt folk, äro wäl dessa ringar obefwäma / men sådana hafwa de sannerliga ej varit / för de stora, grofwa, owåliga och bolstärka forna Kämpar, Hjältar och Kongar, dem våra Göter berättas hafwa särdeles omtyckt, enär de / jämte mannawett, öfwen haft styfhet samt ögonstikande storlek fram för andra. Jag wil altså heldre tro / hwad Sagoord och besintliga ringar mig öfwertryga / än hwad mann / af blotta gissningar / skulle tycka annorlunda och befwåmligare böda wara för oss och vår tid.

- g) Därföre / enär mann betänker ej allenast detta / utan och hwad längre tillbaka om deras kånstighet, dyrbärhet, storlek och flera finärer är anført / då synes otroligit / at något enda pretium affectionis af arf och kärlek, varit på dem lagt / hälst af Kongar och Kämpar i den Barbariska, grofwa och stridgäriga tiden, då mann merendels / af styrka, mod och blodsgirighet betagen / för in och utomlands wida wegna, at skaffa ej endast gull och rikebodar (då så wäl Gättar och Bergsboar, Gullfmedar, Bønder och Kättkarlar, som Kongar och Kämpar, hade gull, ofta til pundstals) utan och förnåmligast at intaga länder, och skaffa sig beröm, lätande alltid Bønder och Köpmän så fara i frid / hwilka eljest med slita saker omföra och handlade; då före mann och låser / at slikt pretium merendels eller allenast war af Kongar / Kämpar och Skjöldmör / flyttat på wapen och dylika wårjetyg.

twiswel warit, efter sli wärdighet och stättliga tilfäll-
len, stora/ doch ej obärliga, utan, såsom Kongar och
Hjältar anstod, sådana, af hwilka flera warit hängan-
de, til at dem åt Hofmännen samt andra Hjältar, ätt-
borna och handgångemänn utdela, såsom och så, det
mann ofwantil har påmint, inga särdeles andra äro
ännu i Norden upfundne. Enteliga läser mann, at när
de warit gifna åt andra Kongar samt Herrar, då haf-
wa och så dessa däremot lemnat ganska stora och käftba-
ra gengäfswor.

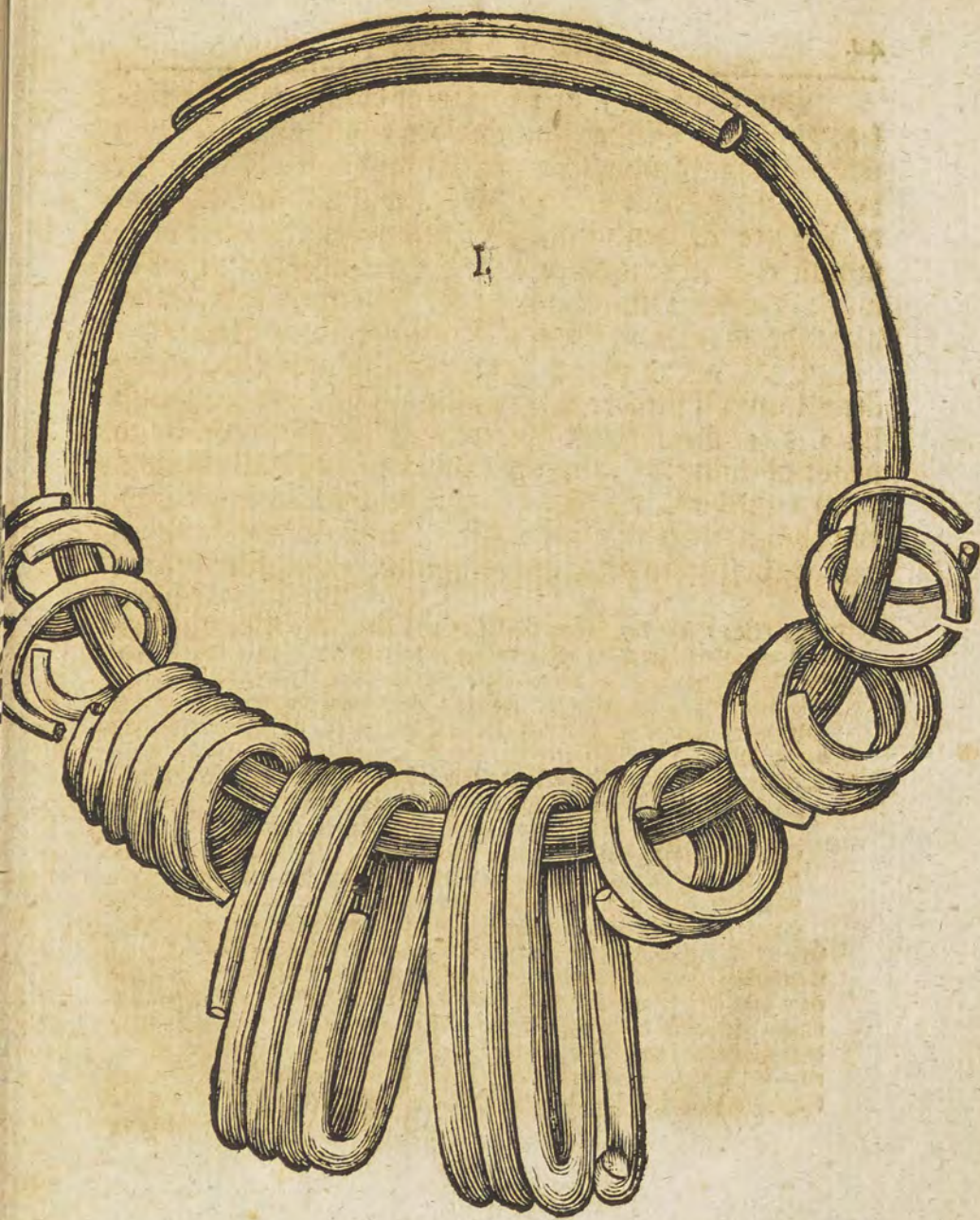
Huru nu stor wigt de armringar hafwa haft, dem
sådana förnämsta Herrar och tignarmänn plågat bru-
ka, det kan mann sluta af den som, wär i Sagorna all-
raberdmsta Hjälte, Starkader har fått, af Kong Wi-
kar, skönt denna allenast war en af de Norrsta Små-
kongarna. Bliswande därom i Götriks S. p. 33. således
förmålt, at Wikar förärat denna Starkad, som war
hans rådgifware och Lantwårnsmann, för sin bewi-
sta tapperhet, en gullring, som stod trenne märker b),
och kunde altså ingalunda wara en enda obärlig och slät,
utan heldre innefatta flera widhängande Ringar. Där-
före och Starkader gifwit honom tillbaka i wedergäll-
ning en hel G, som kallades *Thruma*, den hans fader
tilförende hade fått til stänks af Kong Harald.

Och at nu af själfwa Ringarna, ögonstenliga
bewisa huru sådana, å armarna brukade, ej bestått af en
enda stor, så har jag funnit nödigt, at framdraga nå-
gra mynden och *figurer* af deras storlek och bestaffenhet.

Den

2) Om de fornas märke och öretahl, kan mann läsa Arngrimi Iona Crymog.
p. 85. segg. Torfæi Hist. Norrig. T. 2. p. 5. Nordländsta Erönikan p. 58.
Brenners och Dikmanns Skrifter om Swenska peninge eller myntsorter.

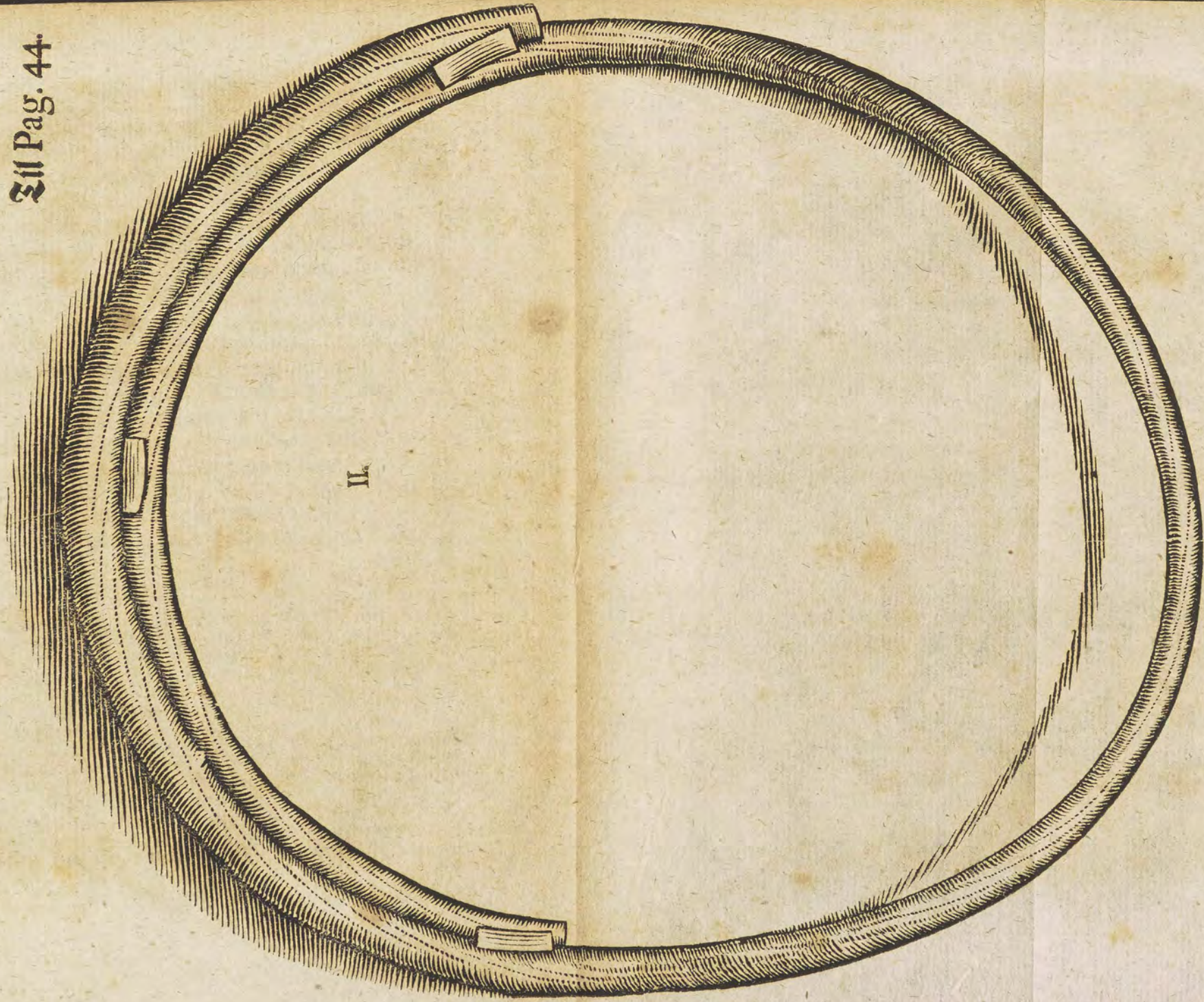
Den förra N. 1. är i början af detta hundra de tab-
let, funnen i Södermannlands Sökn Skillinge, i
själtwa, något djupa, strandwatnet af Sjön Wamelen,
bestående den stora trinda och släta af Cronogull, men
de smärre åfwendanna, af fint gull; warande alla-
saman ej af stort mindre wigt än Starkaders, i det de
wäga twänne mark och något öfwer tijo lod, inne-
hållande så alla tilsammans femtijo nijo ducater 2).

Twå andra stora Urm och Halsringar, jämte
åtta st. mycket smärre, på et smalt och krokigt gullband
N. 2. 3. 4. äro förledit ähr ertappade i Wester Götland
något öfwan för Hornsjöstranden wid en håll och sten,
neder i sanden, på sätt och wis som nedanföre i huf-
wudberättelsen är anteknat k). Deras egentliga myn-
den och bestaffenheter äro följande. Den förra stora
ringen

2) Denna Ring / som kan hafwa tillhört en ung Konga son / Kämpe / eller och
nått varit dragen på en äldre och större manns arm / synes blifwit / an-
ten af en händelse, för någon på denna sjön farande hjälte etc. nedersal-
len / eller och så nedertastad / som de / hwilka af Kongarna Helge och
Hroe samt Hrórik Slängering berättas här p. 30. hafwa varit i Sjön
bortslängde.

k) Berättelse om nedannämde Fynd / som drängen Anders Persson / hwilken
tjenar hos RiksRådets Högwälb. Grefwe Herr Swen Lagerbergs
Frälsk. Bonde Anders Swenson på Backegården i Bankjälla By / uti
Skaraborgslän, Wasbo herad och Wårings sökn / tillika med Pigan
Kierstin Benksdotter / som tjenar i sama gård hos den andra äboen Jon
Abolfsen / ähr 1738. / natten imellan den 9. och 10. Junii, funnit / be-
stående i twänne stora och nijo små gullringar, om 131. lods myntewigt.
Ähr 1738. den 9. Junii om afton / har Anders Swenson på Backegården i
Bankjälla / befalt förnämde sin tjenstefrång / at gå neder i beteshagen och se
efter hans hästar / och blifwa där öfwer natten / och koma hem i första dag-
ningen med hästarna / emedan bonden skulle fara bort med spannemål. När
drängen komit ned i hagen, som ligger wid Hornsjön och funnit hästar-
na / ser han 4. Pigor från sama Bankjälla by koma ned til Sjön med
blåß at taga frästor / och går så til dem at hjälpa dem / hällt det war för
bittida

44 26413

II

ringen är trinner och synes wara med någon *punctering*, såsom i uthamrad wriden figur, hålst åt öfra sidorna, där han och är alt tjockare in emot endarna, warande och där wid deskas slutningar om hwarannan, medels trenne gullstycken hoplödder; doch så at endarna ej sluta sig i parallel eller nått bredewid hwarannan, utan den ena endan går mera än til halftwa delen öfwer den andra. Därföre och som äfwen hela ringen inclinerar til en oval form, så kan mann säkert sluta, at han hängt utföre, til at destomera wara bekwämlig och ofskadlig både för arm och hals. Och ehuruwäl han är öfwer alt nog nötter, doch synes at han åt nedra delen eller mitt på, är allramäst nötter och hälften smälare än någondera endarna. Den senare ringen är li-

kaledes trinner, doch utan ringaste *punctering*, och alt- så helt släter; äfwen af nästan oval form och lika skap- nad af tjockhet, doch så at endarna äro helt lediga och lösa wid hwarannan bögda, warande äfwen både all

§ 3

igenom

bittida at taga up bondens hästar och dem hemledo. Men som de inga kråfter fingo och woro wäta blefne / såttja de sig på landet, som war sam- digt, ungefär 4. til 5. steg från Sjön, och lägga sina blås tilf- mans samt hämta några stickor där til at rårka sig wid/ medan de klådde på sig. Då har drängen sparkat undan en liten stenhäll, som låg i lösa sanden / på hwilken lilla håll förr kall hafwa legat en stor sten. Och som drän- gen sedan tagit ned i sanden på det ställe / som den lilla hållen betäckt / och welat / för ros skull / taga sand och kasta i sjön / at därmed sträma pigor- na / har han sått de twänne stora gullringarna, och sedan wifad dem för pigorna. Därpå har pigan Kierstin Penktsdotter / som tjenar hos Jon Abdolfsen / tagit djupare ned i sanden, och sått i handen de nio små ringarna. De andra 3. pigorna hafwa blifwit rådda och budit Drängen samt pigan Kierstin kasta bort ringarna i Sjön / såjande at dem eljest skulle något ont hända / hwarpå de och lupit i hast från Drängen och Pigan / hwilka sedan hafwa följts åt och gått hemåt / med utlåtelse / at i Guds namn taga wi Ringarna med oss / och låtom oss wara ihop, om nå- got

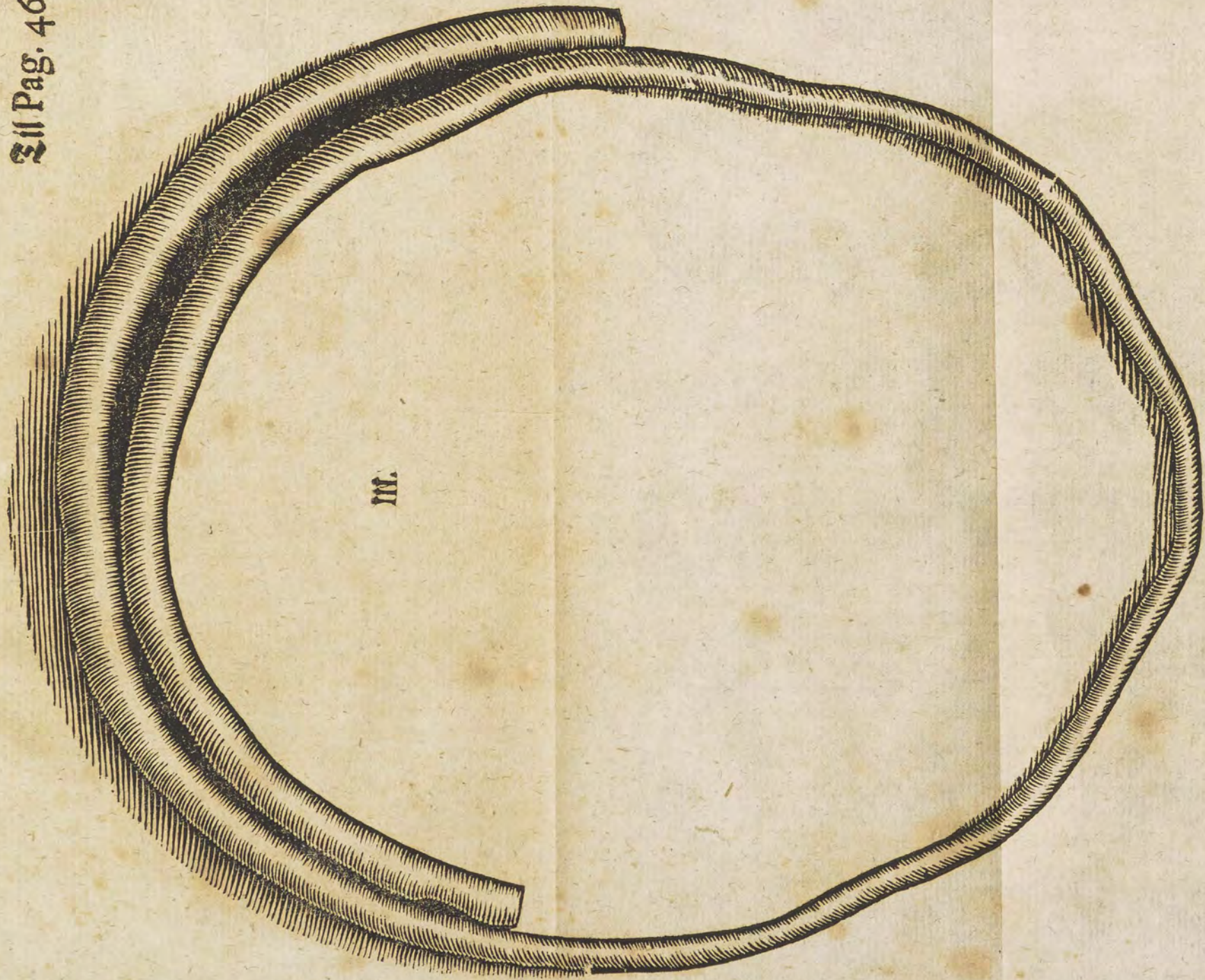

igenom nötter, som och hälften smalare, mit uppå, än wid själwa endarna, hwilkas, så wäl som den för-
ra ringens, yttersta kantar eller delar ej eller synas til
ringaste del wara affstympade, utan heldre ihåliga, och
altså hwardera ringen af sin stång giorder.

De öfriga smärre ringarna, hwilka äro trädde
på en långt smalare och widare, samt bugliger ring
eller gullband, med sammanbögdä endar, befinnas til
stor del af olika anseende, emedan däribland äro 6. st.
af trinna stänger, 1. af fyrkantig, och åter 1. af åtta-
kantiga stänger, alla nästan af jämlika widd af unge-
fär et runstyckes storlek inom bögningen, med endar-
na om hwarannan til hälften af widden wekta eller
frökta. De synas ej til det ringasta wara nötta, alden-
stund, hälst de två kantiga ringarna, ännu behålla tä-
meliga skarpa kantar, kunnande man ej eller sin-
na, at någondera, är å ringaste ställe, eller en-
derna, (hwilka alla äro smalare) affstympade eller
rubba-

got ont of hända skulle. På gjärdet wid Byn hafwa och de andra 3. ps-
gorna wäntat dem. Dagen därefter / näml. den 10. Junii, war drängen
på Säteriet Waholm, och wille wisa Fogden ringarna / men denna war
då ej hema. Pigan Kjerstin har sedan wifad de ringar hon funnit för bon-
den i Hesta, som budit hånne 12. öre silfwermynt för dem / men hon har
swarat / det hon i marknaden i Marizstad eller Skjösde wille tilbyta sig
därföre / et par måfings ljuse-stakar / om honinge ringarna behålla. Den
12. Junii helt bittida / komo Waholms bönderna med ökar fram til Wa-
holm / at fjöra ut gjödslen / då drängen och pigan woro med / och wifade
gullringarna för Fogden / hwilken tog dem alla til sig / och reste strax där-
med til Landshöfdinge Embetet i Marizstad / som därom / sedan Lands Se-
creteraren och Landsmannen besett stället / däreft ringarna woro fundne /
underdänig berättelse gjorde til Kongl. Maj:jt. I anledning hwaraf
Kongl. Maj:jt har besatt / det ringarna hit til Stockholm upständas skul-
le / och sedan Rikens Ständer dem wid påsädende Riksdag besett / hafwa
de i underdänighet / begärt det de inlösas och i Antiquitets Archiv för-
waras

20-89113

III

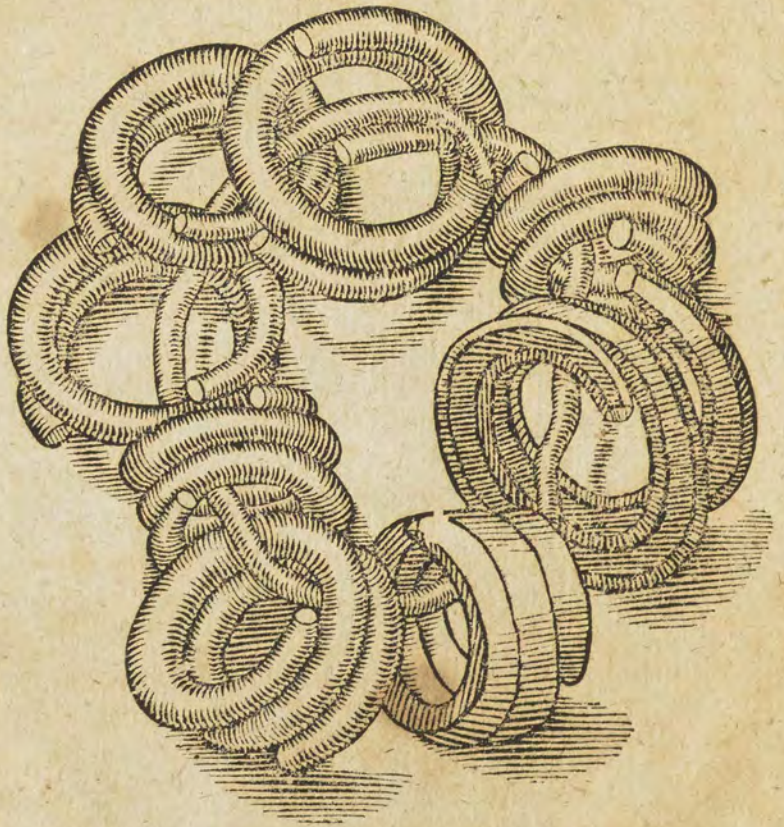

3018 4

Zil Pag. 47.

rubgade. Nu vill mann anföra dessas wigt efter
wederbörande Myntemästares samt Proberares förtek-
ning. De två stora ringarna, wäga, efter Swenskt
myntewigt, 5. lödiga marker och 12. lod, men efter som
gullet är allenast af 19. carat, $2\frac{1}{2}$ gran, gjöra de i fint ej
mera än 4. lödiga marker, 9. lod $11\frac{3}{8}$ gran, och fint
silfwer 1. mark, 2. lod $\frac{1}{8}$ gran, samt $6\frac{1}{2}$ gran koppar, som
belöper til 285. Ducater 33. 8 specie. De 9. små
ringarna wäga 2. lödiga marker 7. lod, och emedan
gullet är af 18. carat, 10. gran, gjöra de i fint allenast
1. lödig marker, 14. lod, $10\frac{7}{8}$ gran, och i fint silfwer
8. lod, $7\frac{1}{8}$ gran, som gör efter utmyntningen 118. Du-
cater, 61. 8 specie. Silfret, hwarmed dessa gullrin-
gar äro allogerade, är 1. mark, 10. lod, $7\frac{1}{4}$ gran,
hwil-

waras mätte. Och som hagen, därest detta gullet blifwit sunnit, har
förr varit äng, och sama äng delad i tegestifte / hwars utskatning ännu
där finnes / och den teg / å hwilken dessa ringar legat / hörer Jacobs-
gården i Bankjälla til / som är Högwälbemälte Herr RiksRådets
Frälse; så har Hans Excellence fått hälften af ringarnas värde, och
drängen Anders Persson halfwa wärdet af de twänne stora ringarna
nämliga - - - - - 2639, Dal. $9\frac{1}{2}$ öre.

samt den $\frac{1}{8}$ del af ringarnas hela värde /
som 48. cap. 2. §. Missgl. B. honom som
hittade / tillägger - - -

659, Dal. $26\frac{3}{8}$

Gjör tillsammans i Kopparn. 3299, Dal. $3\frac{7}{8}$ öre.

Eller i silfweren, 1099, Dal. 22, 15,

Pigan Kerstin Benktisdotter har för
halfwa wärdet / af de 9. små
ringarna / som hon hittat / fått
 $\frac{1}{8}$ del af ringarnas hela värde

- - - 1097 $4\frac{1}{2}$
- - - 274 $9\frac{5}{8}$.

Gjör i Kopparn. 1371: 13, $\frac{5}{8}$

Eller i silfweren, 457: 4, 13,

hvilket kan utmynntas, efter 1731. åhrs Förordning, til 38. Dal. 15. öre 10. $\frac{1}{16}$ pr. Silfverm. til 23. Dal. 9. $\frac{1}{2}$ öre Silfvermynut på marken 1).

När jag i förstone såg dessa tvåanne stora Ringar, då kom mig i sinnet, at wäl någon nyfiken torde påstå, at de varit allenast å halsarna, och ej armarna brukade; men så wiste jag likwäl däremot, at halsringar eller gullband och kedjor, eljest och Tyglar, (af tögja, utdraga)

tal

- 1) Mann håller före / at dessa ringar, varit under / eller imellan hällan och skenen lagde / af eller genom någon förnäm Herre, med dylik tillspändan och til sama endamål / som Kong Godmunds af Gläfsöwall ring / det mann här p. 36. har anteknat; ty med sit är det wäl skett / hålft på en öpen och slät ång, wid gården, och wid påf s. steg från Sjön, kunnande mann håremot ej heller wärfeliga och omsändeliga bewisa / at där varit något begrafsning samt annat dölgjesälle. Fast helbre synes troligt / at som själfwa Byn kallas Ban eller Barnkälla, dessa ringar å wen i heden tima wid et utburit, och ej ertappat barn, i en fjällachtig grop varit lagde / se här p. 36. seqq. men efter så gansta lång tids förlopp af til och infallen sand öfwerhöljde / samt det späda barnets ben, så bortfrätta / at mann nu mera ej kan af sådana reliquier hafwa något märke. Warande således ej otroligt / at byn haft af sama händelse sit namn och varit följg. jachteliga af en god heden ålder, den och så des goda belägenhet torde med giffwa. Hwar til komer / at så wäl Högbe målte Kongl. Majjts och Swea Rikes Råd, Högwålborne Grefwen Herr Swenn Lagerberg, en / sannerliga / widfrågad Swea Rikes Drott och träffelig Fornålskare, som och Kongl. Camer Revisionis Secreteraren, Wålborne Herr C. Lagerberg, nådigt samt gunstigt / både munt. och skrifteliga mig mände tilsäna gifwa, då jag detta arket skulle trycka låta; nämliga / at ej långt från öfswannämde Barnkälla by, är en gård belägen / wid namn Öns eller Odens-Lunda, där gamla menn ännu berätta / at Kong Oden kall sin dom haft sit tilhåll / samt at därstädes på et åkergrårde, belägit imellan berörde Odens-Lunda och Åskeberga by, som grändsar til Säteriet Washolm, åstades en / med händers wärk, 3. alnar högre än själfwa går det / upkastad plas, på hwilken 24. tåmeliga stora och höga stenar, 12. å hwardera sidan, med en mycket större framtil / stå upresta; hwilka / utan twiwwel i hedna dagar tjent til en särdeles stor Westgöta Konga-Trämnds uttefnande / som bestått af dubbla tolfmänn, hwarom mann Lagarna, hållt Herworar S. p. 138. och Verelii notas, kan läsa.

fallade, warit; ej allenast, såsom redan här p. 9. seq. är antytt, merendels *ερεπτοι* eller wredna, smala och småtrinda, ofta och så annulati och hamati, det är af småa ringar samt krotkar bestående, ju och efter Diodori Sic. berättelse om Nb. våra gullbårande och stridsama Gallers halstringar, här p. 10. utan och flata, bullati och krusade, och detta ju alt, på det de ej måtte wara obekwäma och otjenliga för halsarna, hafwande Scheffer detta altsaman, med mera omständeliga bewisat i *Stripten de Torquibus Antiquorum*. Däremot äro dessa våra ringar, ej wärliga wredna, utan, ögonstjenliga, merendels förutan alt halseprål, helt plumpa, tunga och ofantliga, hålst för twinnohalsarna. Därhos åt hela nedra sidan tåmeliga nötta, såsom hade där en hopper tunga saker, eller ringar, hängt; warande de tillika något ovala, såsom bögda ej allenast efter halsarna, utan och efter armarna, såsom af hwilken form äfwen en del smårrer påhängda ringar finnas; ja och öfwer alt nog nötta, just såsom de hade warit brukade under råckarmarna *m)* hwilken nötning dock långt senare och mindre

m) Warande och härtil / et tåmeliga gott stål / at dessa ringar / just hafwa i fölge haft ätta st. smårrer. i synnerhet på en gullkrot, lycka eller band trådda / på hwilket mann särstilt ingen reflexion synes kunnat hafwa haft emedan det är mycket smalt, plumpt och owardigt slagit. Och som mann härjämte befinner / så wäl af förr anförda Eddors och Sagors ord / som af Eddermannuländska ringen / at *Siðitaringar* warit med flera smårrer försedde; så kan mann här af billiga sluta / at berörde 3. särstilda ringar, hålst såsom helt nya eller skarptantiga, innan de jämte de bägge stora wardo nederlagda; ändå ej blifwit på någondera af dem hafda / utan / såsom gemenliga i förstone stjett / på sådant gullband trådda / hafwande de alt så warit et ämne, en klasa eller massa, hwaraf mann / efter behag / kunnat taga och hänga dem på de större, eller / och endera af de sama; hålst och dessa klarliga synas wara nog brukade och äldre. Warande

jämwal

dre stier på halsringar. Desutan hafwa de och behöft, så wida och stora gjöras, för de, såsom fordom stjedde, utsökta, stora och beklädda Hjältars armar, hwilkas hufwuden äfwen, twiswelsutan, warit så stora, at åtminstone den hoplödda ringen, ej kunnat öfwer dem dragas, såsom bara halsringar, hwilka doch aldrig bestrifwas warit hoplödda, utan spända och dragna tillsammans i endarna med kroror, sölgjor och band, se och Barthol. de Armillis p. 44. samt eljest Scheffer L. cit. ju på det de ej skulle dragas öfwer hufwuden, utan fästas om halsarna, bland hwilka och den halsring eller tygel warit som finnes införder i Actis Svec. Lit. den mann af dess form och nedra tjockhet, tror wara å något offerdjur hängd eller brukad. Doch som mann, ej allenast af öfwantil inryckta, samt eljest bekanta Sagoberättelser, finner, at Hjältar och Kämpar skänkt sina ringar til Kongadötrar samt andra möijor, och dessa dem brukat, samt dylila, efter fäderna och mödrarna ärfda (se här pp. 30. 31. 32. och Fridthjof Fr. S. p. 19. om Ingeborgs ring) at sina Älskare tillbaka gifwit, såsom tilförende brukat Hjältaprat, i fästnings och wänstaps teken, utan och ganska märkwärdigt är,

at
jämwal här til märkandes / at / som efter redan anförd berättelse / de smärre 8. ringar wäga nästan lika med en stor, så synes och så / i följje af andragna ord pp. 19. 23. såsom hade stundom berörde 8 st. jämwigiga det är / tillsammans tagna / hwart 9. dygn / stundom och en guldring, eller band med lika många, hwart dygn / warit bortgifna / så synes / sägjer, jag / ganska sannolikt / at många sådana smärre, blifwit / alt efter hand, på en stor hängda och aftagna, så at denna kunnat längre behållas och följachteliga mera nötas, såsom mann ännu af våra bägge storra / dögnkenliga finner. Så är ej eller det emot min satts / at den ena stora Ringen befinnes samanslötter, ty mann har likafullt kunnat tråda på honom smärre ringar / såsom altid öfna med endarna; hafwande äfwen /

at dessa alla senare ringar, hafwa, efter beskrifningen, varit fundna i en Sökn, som heter Wåringe, förmodeliga så kallad af de där fordom wid grändsen sig uppehållande Wåringar och Landswårnsmänn, hwilka merendels woro Hjältar och Kämpar, dem jag redan beskrifwit i Tractat. de Waregis, jämtför Hjalmar's S. foll. 5. och 6. Märkande mann utom des, at hwardera dessa ringar, wåga nästan så mycket, som Starkaders, och den här först anteknade Ringen, på hwilken ännu flera hänga. Ja, mann finner, at våra bägge stora Ringar, wäl låmpa sig efter Kwinnohufwuden, på hwilkas, så wäl halsar, som armar, de til faveur, stundom kunnat wara brukade, men ej så, särdeles den hoplödda, efter stora Karahufwuden. Alltså tyckes sannolikt wara, at Kongar, Hjältar och Kämpar, undertiden låtit sådana sina ringar göra, hwilka äfwen så på Fruars eller Möjors halsar, som armar, kunnat någorlunda brukas, stjönt de å detta sättet varit tåmeliga orwiga eller plumpa, doch för Kärleks och dyrbarhets skull wäl lidna, hålft til at därmed, såsom ärfda efter tappra fäder, desto likligare och snarare, förwårftwa sig dyliga Hjältar til fästemänn,

G 2

i syn-

nen/ twifwelsutan/ de mästa Hjältar funnits / som welat hafwa sådana olödda ringar / til at därmed / förmodeliga / låmpa dem efter armarnas storlek etc. På hwilka de och / så wäl å Kämparna som Fruarna varit fasthåftade, til at ej afälla; se Fridthjof Fr. S. p. 28. däräst står / at R. Halldans Gemål haft Fridthjofs fastbara ring å handen, eller armen, fastad. Bartholinus anförer wäl i Skriften de Armillis p. 43. en utländsk och enkel armring; men som han merendels är likt våra stora ringar, och endarna äro likaledes bögda om eller wid hwarannan, men ej sammanlödda / så synes och sannolikt / at han anten varit af bördjan Nordisk, såsom mann ofwäntil p. 15. bewisat / at utländska männ wetat af eller haft våra Bångar, samt halsringar och Kedjor, af Krokar eller ankare

i synnerhet, som **Konga** och **Jarladöttrar**, alltid måst tyckt om dem, som förvärtwat sig slika armringar, medels fölade och färgade händer af mannablod och wapnabett, se **Alsmund Rämpabaues** S. p. II. seq. Så ser det och mågta likt ut, at den ena af våra ringar, som **Krusad** eller **piquerad** samt **hoplödder**, är, har til någon **Fru** eller **Mö**, af des **Frjare** eller **Ulfkare**, warit **stjånker**, doch mistat sina andra ringar, såsom redan bortgifna; men den andra **slåta** och ej **hoplöd**, har wäl och en **Kämp** egt, så at honom tilhöra de smärre **hopbundna** ringarna, skjönt de, såsom **unß giorda** och **oburna** å armen, och nu mera onödiga, med den större, ej komit at på honom häftas.

Förr än jag nu de andras wigt anförer, måste jag tilkänna gifwa, at emedan de merendels warit ej allenast gifna til mindre hederliga **Männ**, samt wid ringare tilfällen, näml. i **Bragar** eller **Skalldelön**, hwilket ord längre fram skall uttydas; i **Julagåfwa**; i **Tannsfå** (eller **fadergåfwa**, enär tännerna utwårte på barnen); deslikes til **jard** eller **wård** och **wenskapstekt**, samt til **nannsfåste**, eller **befästande af tilnamns gåfwa**, om hwilket alt mann i ganska många **Sagor** finner **esterrättelse**;

Därtill

Änkar bestående / och det både förr och något efter Christi mannboms anamelse; eller och / at på honom och så hängt flera andra och smärre / lika som på våra; därföre och de **Romeriska** samt **Grækska** scribenter / sällan nämna **armillam**, utan **armillas**, och dem skundom öfwer några hundrade, ja til tusende stycken / enär de berättat sådana wara bekomna / hafwa och gifna. Hade jag **Michaelem Angelum Causseum**, edit. Rom. samt **Dapperi descr. America**, hwilka båda / en **hop** / så kallade / **armillas humerales** hafwa antefnat / då kunde jag ännu wisfare om de utländska döma. Den **curiosa Rhodius**, anförer wäl en enkel wriden ring / bland sina **Cimbriska Antiquiteter** p. 121. seqq. N. 1. doch som han / efter beskrifningen pp. 99. 126. i en hög sunnen / är ej allenast wriden eller **Krusad**,

därtillmed at de varit hafda å Gudarnas armar eller händer, och mann således ej behöft dem eller några påhängande bortgifwa; utan och de följachteliga merendels wägt en eller half mark. Ty håller jag och före, at de til mindre delen varit enkla och stora, såsom de å Gudarna satta och å altaren lagda, men däremot större delen både riktiga armringar, med flera påhängande, doch af mindre form och wigt såsom de i Jula och Skalldegåfwer etc. samt och sådana, som blifwit tagna af hufvudringarna, och bestå ofta af trenne och fyra omslag, hafwande jämnwål, i anledning af ofwannämde K. Adils S. och Edda, här p. 33. blifwit lagde och bewarade i de mågta stora Boffeldjurs eller Urrarhornen, dem Kongar och höfdingar, i forna tider brukat til dryckeskjåril; jämför Thorst. Byakr. S.

Jag wil altså nu, af Sagorna anföra en hop efterdömen til deras wigt.

G 3

Kong

Krusad, samt ej til och omsluten / utan och et stycke från endarna åtsdögder, warande åfwen allenast af 3. lods wigt, så at han af en Gullsmid / varit wårderad til 15. Riksdaler. Alltså hörer han ej arm / utan handringar til / se här pp. 6. 10. Tröende jag doch / at de andra / smärre Ringar, af 3. 4. 5. 7. både tjockare och smalare omslag bestående / dem Rhodius åfwen p. 137. N. 1. 2. 3. p. 145. N. 1. p. 169. N. 1. har anført / hafwa ej varit / såsom han menar / handringar, utan sådana / som / af lika många omslag / finnas hängda på våra stora armringar, och blifwit wid särskilt brukande / afstyckade / samt sedan til fingerringar använda; hälft några äro tåmeliga tjocka samt wida / och kunna altså hela och håldna / ej lämpa sig efter fingrar. Ja / man åfwen af ut och inländska ertappade fingerringar, ej någon enda finner / som bestått af flera än en omgång. För öfrigit är min tanke / at den förfinämnda handringen / samt de andra smärre / af stora armringar tagna / äro allenast efter mindre menn, såsom Hird- eller Håfsmänn och Skallder, i högar na fastade, hälft inga stora, såsom efter Kongar och Höfdingar, se här pp. 19. 31. blifwit i de Holstensta eller så kallade Cimbriska högarne fundne.

Kong Håkan Adalstens fostre, gaf Egil Skallagrím, i Bragarlön ⁿ⁾ tvåanne gullringar, som hwardera stodo en mark, dem och Egil sedermera gaf bort til Arinbjörn, wid deras skilnad, se Egla S. cc. 65. 78.

Kong Sigtrygger på Irland, ernade gifwa Isländaren Gunlög Ormstunga (som och wart Skald i Svenska häfvet) tvåanne stiep, med gods lastade, i Bragarlön; men en hans hofmann tyckte detta vara alt för rundeliga tiltagit, och sade fördensfull således: mycket är detta, andra Kongar gifwa, i Bragarlön, goda gripar, goda swerd eller och goda gullringar. Dy ändrade och Kongen detta sit första råd, och gaf Gunlög i stället en Skarlakans råck, en fodrad tröja, samt en gullring, som wog en mark.

Berörde Kong Håkan, gaf Hofold en gullring, den han drog af sin hand, och wog han en mark. se Laxdåla S. c. 13. jämförd med Thordar Hredos S. c. 25.

En gullring, som stod äfwen en mark, lade Rurur ut i wad, se Snäglu Halls S. c. 19. Kong Swen i Danemark, skänkte Krotares i namnfäste, jämte 12. byar, en gullring, af lika många marker, se Kr. R. S. c. 22.

Håkan Jarl i Norrige, gaf Finn-
boge

ⁿ⁾ Med Bragarlön, förstås wäl egenteliga / i senare tider / Skalldelön, doch emedan Bragur war et Gadanamn, en wiss As tilhörigt / som och war den största Skald, se Sturlesons Eddas 24. Däml. Därhos den wåltaligaste, mycket wiser och kloker; såsom och Oden själf berömes för den förträffeligaste Skald. Ja / ej allenast i Eddas Kenningar til Karlmannas namnen / förmåles / at Hjältar och Kämpar hetat Bragnar, som fölgde Kong Brage hin gamla / warande tillika bekant / at Skallderna äfwen wore Kämpar, Håf och stridsmän; utan och ordet Bragar egenteliga betyder Kongar och Föreståndare, samt eljest andra Stridsbushar, se Godmund Olsons Indic. Poetic. rerum & verbo-

boge en gullring, som war lika wiktiger. Finb. Ramas
S. c. 24. Thorgil gaf Ragnhilda en dylik, c. 24.

Når Kong Magnus i Norrige, hade i et gästabod
urgifwit til Kong Harald Hårdråde, sin endaste egen-
dom i gull, som war en gullring, den han hade på han-
den, och Harald sagt, at hans fader tagit honom af
sin fader Kong Olof Haraldsson, för ringa orsaks skull,
då gaf han Steggar Thore under sama gästabud en
masurbulla, all med silfwer beslagen, samt med et
handgrepp försedd, bägge två förgylta; warande bul-
lan upfylld med ståra silfwerpeningar / och fölgde där-
hos två gullringar, hwardera af en mark. Sturles.
T. 2. p. 83.

Sigurd Jarl på Orknojtarna gaf Thor-
til Krassa, för des hersårdsfölge / en gullring, som
wog en half mark. Kong Olof Haraldsson gaf Sig-
wat Skalld i Bragarelön en dylik, Sturles. T. 1. p. 420.
Han feck och en sådan af Ragnwald Jarl, och är han i
twådet kallad Bauge. p. 510. Åfwen en sådan gaf
Kong Knut honom, som jämwal beqåfwade Berse

Skalld

rum ad Sturlesonii Hist. RR. Sept. mscr. samt min Inledning til Sagorna
p. 70. Alltså synes och Græfsta ordet *Bgaßeus*, som betyder en modera-
torem, judicem & præfectum certaminis, samt följachteliga *Bgaßéioy*,
eller præmium certaminis, wara hörfornit af förbemålte Bragar samt
Bragarlön. Håll Scythæ eller Getæ (dem Greg. Syncellus, samt Greg.
Theophanes ad ultimum Valentis annum, efter Trajani Patricii berättelse/
konsta märkwärdigt / antyda / at hafwa å deras egit moders mål warit
fallade Göter. se min Prodom. p. 12.) wärliga utafwas för de för-
sta, största och widlåndasta Herskare och Segerwinnare, så at de
haft öfwer Græferna Herrawälde / redan för Trojanska kriget / hwarige
nom dessa Græfer / efter Dr. Læschers medgifwande i Skriften / Iom, eller
Origines Græciæ, kallad / hafwa fått af Scytherna många Lagar, Seder
och Ord, hwarom man åfwen här p. 2. något nämt / och vidare kan
läsa Peringskiöld's notas ad vit. Theoderici p. 356. seqq. Lundii Zamolxin
p. 193. seqq. och Prolegomena ad Leges Upl. samt min Inledning pp. 10. 32. &c.

Skald med tvänne dylifa, jämte et gullbonat swerd p. 614. Osvannämde K. Olof gaf ochsä Thormod Kolbrunnar Skald en sådan gullring, för det han sång det forna Biarkamal, p. 772. I det stora Gudahuset på Island, som omtales i Eirbyggja S. c. 17. har på altaret legat en gullring, af tjugu öringar owägda/ och skulle mann wid honom, såsom därjämte med offerblod bestänktan, aflägga alla högmålsædar/ skolande ochsä Gudahofs Föreståndaren, Gode kallad, hafwa honom på sin hand til mannafund, eller folkets firliga sammankomst, på Thingeställen wid Gudahuset o). I lifka måtto gaf och hängde Agde Jarl i Gniparlund eller Gättahem, en gullring på Grim den godas stickel eller smala enda, och bad så honom om mistunn eller försoning och hjälp p). Denna Grim bestod eljest af et horn

o) Jag undrar storliga / at i det tryckta Sámundar Eddas Hawamal §. 99. orden : baugejd hygg eg ; ad eg unnid hafe, ej blifwit efter orden uttydda således ; Ringa ed tror jag mig wunnit eller aflagt hafwa ; utan på helt annat sätt / nämliga : han hade Oden swurit ; där likwål Oden själf i detta Hawamal inöfres tolade / och jämwål själfwa orden stå in prima, men ej tertia singul. såsom mann i Scholorna talar / bestrefne ; at jag nu må andra / så föregående som efterföljande ord / förbitgå / såsom likaledes gansta orått utfolkade. Arngrimus Jonz säger i sin Crymog. eller descript. Islandiæ c. 6. om berörde ring således : cujus religionis fuit ritus, ut juramentum præstituri, adhibitis testibus, annulum in ara deorum asseruari solitum, & in foro judiciali a supremo judice in brachio gestatum, hostiarumque sanguine illinitum, attrectarent.

p) Mann wil hålla före / at jämwål Israëliterna eller Judarna hafwa brukat sådana armringar til Helgedomar och synders försoning, såsom det står / förutan i Exodi 35: 22. quod ad cultum & ad vestes sanctas necessarium erat, viri cum mulieribus attulerint, fibulas (å Ebr. *mn* eller *mn*, *kak*, *kok*, å Göt. *haß*, *haßa*, *hößja*) annulos, & dextralia, äfwen i Numerr. 36. 50. offerimus oblationem Iehovæ, quisque quod nactus est, instrumentum aureum, periscelidem aut armillam, annulum, in aurem, aut

horn med et heligt mannhufvud på stickelen, af hull och hår, warande och darsföre så stort, at det hade fem alnars hög gullzirat, och kunde en stor karl stå in i des bugt. Mann hängde jämwäl på des hals et guilmet eller monile, numum memorialem, och satte en Crona på des hufvud, se Thorsten Bnakrasis S. cc. 8. 9.

Njals S. gjer c. 86. wid handen, af Wiga Hrap- per, tog i Gudahuset på Gudbrandsdalen i Norrige, en stor gullring, af den stormannliga Gudinn in Thorgerda Holleabrud; deslikes en af Thor, som sat på en tjärva q) såsom och en af den andra Gudinnan Yrsa; I själwa Christendomstiden, har Kon: Håkan Gamle i Norrige, efter des Sagas 270. cap. offrat en gullring i den Rnrkan, som af honom war betallt at byggas.

Enteliga finnes, at de gamla haft slika Ringar på deras högra armar eller händer, såsom Njals S. c. 22. intygar. Mann finner också, at våra forna Hjältar haft sadelringar eller fölgjor, med hwilka bröstgjorder

S

na

aut cingulum pendulum, ad faciendam expiationem pro animabus nostris, coram Iehova, hwilka språk åfwen Bartholinus L. c. p. 180. har behagat anföra.

- q) Han kallas också Åke Thor, däraf Hector fått sit namn / efter Eddas anledning / och betyder han eljest Solen, samt / med sin hamare / Åkes Guden. Huru detta med mycket mera / öfwerens komet med Apollinis och Iovis, eljest hos oss Balldours och Jofurs så kallades / beskrifning af de Græker och Phoenicier / det kan hwar och en i sådan wetskap eraren wäl finna. Rudbeck har / ej allenast detta gansta wäl antytt / utan och både med naturliga stål / tagna af vår orts högd och belägenhet, som och med historiska wftnesbörder af Platone, Diodoro Sic. och många andra Græker / angående förnämsta Himelstecknens i Zodiaco namn (dem de Egyptier brukat / men dock af sig själwa / ej kunnat uppfian) fullkomliga och oemotsägeliga bewisat / at Solens Wänans och Stjärnornas förnämsta dyrtkan, komit från våra Nfixerboar til berörde solslag / se i synerhet hans Atl. T. 1. c. 27. seqq. T. 2. c. 5. hållt Tom. 3. c. 3.

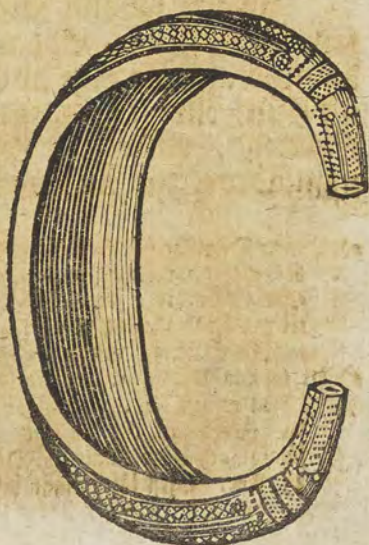
na fassspänntes, af bara gull 7) ty den Norna Gest
seck af Staurd Gefnisbane, war så stor och god, at han
satte hånne i wad emot den käftbara ringen Hnitud,
den mann tilförende berättat hafwa warit den bästa af
alla ringar, i Norna Gestis S. c. 5.

En stor gullfölgja gaf och Wodur åt Skarphedin;
Kore skänkte och Godmund en gullfölgja, i Njals S.
cc. 106. 149.

Nu komer mann til handringarna, dem de gamla
hafwa spännt ofwan händerna, eller wid smalasta
armleden, och hafwa de, merendels af Fruar eller Möjor
burna, warit flata, för des större bekwämlighets skull,
stundom wridna samt med uphögt krus utzirada, åt
endarna både kantiga och krökta, samt eljest tåmeliga
prydda, etter den tidsens kånst, sådana som och här, af
silfwer gjorda finnas trekta, och kunna likaledes åska-
das i notis til Alsinund Kämpabanes S. p. 30. samt i
Bartholini ofwännämde Skrift de Armillis pp. 57. seq.
blif.

7) Trebellius Pollio och andra sribenter berätta / at de Romare gifwit alle
nast sino Equitibus, ja och hedermårda soldater / Klådesfölgjor, fordom
af förgylt silfwer, sedermera af bara gull; Men af föregående ord
ses / at våra Göter ännu warit gullritare och präktigare / i det de ej al-
lenast haft sådana Klådesmycken / utan och sadelfölgjor af ganska stor wägt
och dyrbarhet. Jämfrö om de Romare Bulengerum in de triumphis
Romanorum p. m. 18.

blifwande och sådana i högar fundna, hwarem afwen Rhodius talar i Cimbr. Antiqq pp. 121. 126. 137 144. och är wid alla Rhodii afritada Ringar til märkandes, at de äro något större och tjockare, än han dem uttatt, jämför Acta maris Balth. A. 1699. p. 64. Tab. 3. n. 1. 3. 5.

I Njals S. c. 8. finnes, at Gunhilda gaf Rut en gullring, och spånte den på hans hand, med hwilken hon jämnwäl förtrollade hans manndom.

Gunhilda berättas i Wilskina S. p. 487. hafwa gifwit Trung twänne gullringar och likaledes spånt den ena om hans högra hjälmband, den andra om hans wänstra, tilbjudande honom och, så mycket gull samt silfwer, som han wille måst fylla sin skjöld med.

I Eijla S. 64. cap. står, at mann lemnat på de döda sådana Ringar, såsom at när Thorulf wart dödder och sätter i en grop, med alla sina wapn och herkläder, då har Eijgil spånt en gullring om hans läppar.

Imland sådana smärre Ringar, synes den wara, som i Sturlesons Eddas 70. Dämif s) berättas warit hämtad af Loke, som af Oden war utsticket i Swartalfhem, eller de swarta och småa Bergsmåns hem i Sverige, hafwande Loke där tagit honom af den kånstiga Dwerger Andware t) i des sten eller bergshyble, jämte

s) Denna Dämifaga är infickad i Wolsunga S. p. 36. emedan de gamla Staller gjarna plågade innånga något i Hjältadaterna / som hört forna Wfar eller Gudar til / at desto mera förhårliga dem. Mann läse Sagobrotet om Bråwallaslag p. 13. seq. huru och så där / Wfarnas gjärningar blifwit infickade / at jag nu ej må nämna flera Sagor.

t) At sådana Dwerger merendels gjort våra gamla Ringar, såsom andra bästa wapn och dyrbarheter, det kan mann widare se af Sturlesons Eddas 49. Dämif. den jag tilförende / angående ringen Drypner / har anført; jämför och så 19. samt 72. Dämifagorna / därhos Sigurd Thogles S. c. 23. &c. Eljest läser mann och i Wolsunga S. p. 36. jämförd med Sturles. Edd.

jämte allt annat mycket gull, det han har egt. Själfs-
wa ringen sägjes hafwa varit liten (näml. åt berörde
stora menn) samt en sådan, at eho honom hade, han
kunde, efter önskan bekoma peningar, och dy wille
Dwergen honom ganska ogjarna mista. Men som Lo-
ke sade, at han ej skulle få honom, eller den endaste pe-
ning, behålla, dy sade och Dwergen däremot, at sama
ring skulle warda hwars manns bane, som honom eg-
de, hwilket och skall hafwa hänt. Imidlertid har O-
den tagit honom til sig, för hans stora fågrings skull,
blifwande sedermera af Sigurd Fofnabane gifwen åt
Brynhilda Kongsdotter i Linsä, som och så haft honom
på handen och gifwit Sigurd en annan til menjar eller
äminnelse. se 73. och 74. Dämiss.

Härtil må wäl och den gullring föras, som äfwen
af en Dwärg varit skänkt åt Thorsten Bnakraft, för
det han frälsat hans barn, sägjande, at så länge han
den sama bure, skulle honom aldrig fattas peningar.
Tilförende har han budit Thorsten så mycket gull och
silfwer, som han wille hafwa. Thorst. Bnakr. S. c. 3.
Deslikes den silfverring, som af Thormod gafs åt Thor-
tel i Låfarelön, Broddhelga S. c. 4. Vidare den af
lika metall, som af Thorsten Swarte innehades. Lard.
S. c. 73. Huru mycket sådana hafwa wägt, det kan
mann til en del finna af följande efterbömen.

H 3

Harald

lef. Eddas 69. Dämiss. samt Norna Gests S. p. 8. at Bondens Hreidi-
mars son/Reigin Dwerg, war så kånstig smed, at han kunde at sin
fader och bröder altid gjöra något nytt och gånneligt ur järn, silfwer och
gull. Vidare i Samundar Eddas Wolundar Riwida / at Kong Njoud
i Sverige (som lefwat wid Herworas och Riars af Walland tid / se Her-
woras handskrefna S. och Peringsk. norr. ad vit. Theod. p. 440.) har sa-
rit til den kånstiga Smeden Wolund, Kong Finnes son, som plågade
sitja

Harald Hårfager sände Hróllog en gullring, som wog fem öre. Landnama S. cc. 4. 47. Bårder gaf Gunbjörn en gullring, som stod sex öre, Finb. R. S. c. 42. stående och i sama S. c. 25. at Finboge gaf Ragnhild en gullring, som stod sex öre. Kong Jon i Grækeland skänkte berörde Finboge en gullring, som stod 10. öre. Kong Aldrad i Engeland, gaf Gunlög Ormstunga en gullring som wog tre öre, se dennas S. c. 10.

I dessa ringar hafwa förfäderna och plågat infatta wisåa stenar af underlig kraft, såsom i Hermanns och Jarlm. S. c. 5. står, at Jungfru Herborg gaf Jarlmann, när han reste til at fria för Kong Hermann, til Jungfru Rikilaf, en gullring med en sten af sådan natur, at om des egare droge honom öfwer en kvinnas hand, och hölle så åt, at han wårmdes, då skulle hon unna eller älska den, som han wille. I Sigurd Thoglas S. c. 20. antydes, at ibland de skänker, dem Kong Östfurs döttrar gafswo Sigurd, war en gullring med

äfwen

fitja i Ulfodalen och så där gull wid ädla stenar, samt eljest förjårdiga gullringar til 700. stycken / dem han hängde på basterep. När R. Rüdud diti kom / har Wolunder nos rest af jagten från Själlen / och bestyllte han så Wolund at hafwa inrymt sina swar (eller gull och silfwer egodelar / til deron wägde) där i Ulfodalen / welande han ej betro honom om så dyrbara saker / emedan hans land låg långt från Gullbergen eller Rinarfjällen det är Rensta bergen. Och sedan nu Kongen tagit af bastet en gullring åt sin dotter Botwilt, men själf behållit Wolunds skrinande swerd, lät han affhjåra Wolunds knäwelsfenor och sättja honom i Sáfur eller Sjöstaden på en holma, där han måste gjöra åt Kongen en myckenhet af menjar, eller gull och Elenodier. Men när en gång Kongens två söner komo til Wolund / har denna affhuggit deras huswuden / beslagit så deras hjäfskallar med silfwer, och af deras tånner gjort bröfstringlor, dem han alla sände til Kong Rüduds Fru / at bruka dem för drickeskålar och prydnad.

äfwen en underlig sten; deslikes c. 35. en annan gullring, med en sten af denna kraft, at hwilken Rwinna honom såg, hon upwäcktes strax til kärlek emot honom, som den bar u).

Enteliga finner jag i ofwannående Hermans och Karls. S. c. 18., at en Gättinna eller stor Rwinna i Serkland eller Sircassiet, benämnd Thorbjörn, haft å sin arm en, så kallad, Glärsalur eller stinande puctl, där om hällfwa Sagan kan läsas i des 23. cap.

UDr öfrigt måste jag något anföra om *Fingerringar*, hwilka från de andra Ringar klarliga wara åttilda, med ordet *Fingergull*, eller at man haft slika Ringar på händerna och fingerna, och at de därå blifwit dragna. Warande troligt, at äfwen de, ofta blifwit tagna och gifna af de mindre Ringar, som finnas på de stora och wida warit hängande, och förmodeliga, sedermera tunnare nåttare och lämpeligare utslagna, det jag här p. 53. har anmärkt.

At Sturksons Eddas 44. Dämin. har man ofwäntil förmålt, at när Baldur gaf Hermod ringen Dröpnar, då har och Nanna sånt til Fulla et finger-gull.

Asmund gaf och Kongadottren i Gättahem, Skinn

*) Om sådana / äfwen ofwäntil nämnda underbara ringar / i synnerhet trollringsgar må jag ej mycket skrifwa, emedan de af många andra äro beskrefna; det allen st finner jag / jän te Kirchmann. de Annulis p. m. 199. at en del ringar / såsom Gygis, med hwi ka man funnat gjöra sin osynlig, hafwa lika egenkap med den så kallade Orci galea, där om Hesychius handl r / nämmande och Plato L. 10. de rep. bägge / i orden; iuste agendum esse monstra-

Stinwessja, et fingergull; såsom och Ejsil tog et fingergull och begärwade därmed et dwergrs, eller liten grufwe och bergsbos, barn, som och därför lätte tillsammans hans athuggna hand med armen, smidande och honom et ganska starkt samt bittert swerd. se Ejsils och Asm. S. pp. 20. 46. När Thjalar Jon wart fastbunden af Rodbert Jarl wid en påla, då sticlade hans moder honom hemliga et fingergull, af denna natur, at ingen kunde honom se, och måtte den aldrig förgås, som honom höllt eller hade. Thjal. Jons S. c. 13.

Mann hade sådana ej allenast på minsta fingret, såsom den Wilhjalm Sjod berättas fått i des S. c. 19. til wårdröfn af Ermenlög; utan och undertiden på alla fingren, såsom i Bua Sagan på Rhim ställter, förmåles om Fridur, Kong Doffres på Doffrasjäll dotter, at af hånnes tijo hwita lofwa kwiSTAR eller fingrar, skinte Ormarsbole, eller gull och ringar. Wid det Jungfru Ritilrida gaf Wiglund det tilnamnet Wåna, då förårade hon honom i namnsåste, at sit finger, en ring, och skänkte han hånne däremot en sin ring, den hans Fader hade fått af Kong Harald Hårfager. se Wigl. Wån. S. c. 12.

Sigurd Breiðkon seet af Håkan Jarl et digert fingergull, efter Joms Wikinga slaget, Sturles. T. 1. p. 312.

Et fingergull sände Kong Olof Haraldson til Rogwald Jarl i Westergötland til wårdröfn, det Kongen sade at denna wål skulle igenkänna. Sturl. p. 454.

Katla drog et fingergull

monstravimus, five Gygis habeas annulum, five Plutonis galeam. Denna Hjälms kalles märkelige i våra Sagor Agishjälms, och som han ofta står nämder i våra Sagor / med des trällekraft / at kunna gjöra en osynlig och kraftig i största nöd, / utan at rådas för något hånswåld / så ser man

gull af sin hand, som war stort och gott, gifwande
det til Thormod, i Kwädeslön och namnfäste, då hon
kallade honom Kålbrunar Skald. Thorgräna gaf
Leif et fingergull, se Grönlands Annall. c. 10. Ej-
gil Enhänte, gaf et dwergsbarn et fingergull af sin
hand, Ejgils och Asm. S. c. 15. Thorleifer hade
et stort fingergull å handen, Lard. S. c. 73.

Njall hade et stort fingergull å handen och synt
det swennen Hofold, som tog det emot och drog på sit
finger, Njals S. c. 91. Melkorka gaf Olof et fin-
gulgull, det hon fått af sin Fader i tannfä, Lard. S.
c. 25.

Hit hörer wäl större delen af de Sjuhundrade
gullringar, dem den kånstiga gull och silfwerfsmiden
Wolunder, har gjort och dragit på basterep i sin sal, se
här p. 61. seq.

Enteliga läser mann, at Stenar warit brukade i
fingerringar, såsom i Willina S. p. 314. sägjes, at Isold,
Iron Jarls Fru, gaf Apollonio, när han skulle fria til
Franka Kongens dotter, detta rådet, at taga af sig (eller
Isold) et litet fingergull, som warit hånnes fästemoös-
ring, i hwilken en sten war infattad, af denna natur, at
om en karl droge honom på en kwinnohand, då skulle
hon ogjörlika kunna annat, än älska honom, skönt fa-
der, broder och anförwanter, sligt sökte at afråda.

Sådana Ringars wigt, finnes af följande ord.
K. Godmund i Glåsiswall gaf Thorsten Byakraft et
fingergull af 3. öre, c. 4. Finboge gaf Thor et finger-
gull

mann äfwen här af/ hwad gemensama saker, de Græter haft med våra
Kfwerboar. Jämte Thorsten Byakr. S. p. 11. Wolsunga S. p. 45. och
många andra flera.

gull af 2. öre, och sade at Håkan Jarl hade gifwit sig det. Finb. R. S. c. 35. Biskop Pål gaf Bisp Nils et stort fingergull som wog 2. öre, med en låstbar sten i. Pål Bisp. S. c. 34. Våra Nordlångingar befinnas och så haft ringar i näsan, såsom det i Half. Brana. S. p. 10. läses, at Gätten Järnåsa, hade en krok på näsan, men des Gättinna Sleggja, en ring på näsan, och war deras gaman denna, at han krökte eller stæck kroken i ringen, så at båda deras kroppar måste wenda sig ömse up at x). Men at de haft öreringar, det finner jag allenast med Bartholino i Antiqq. Dan. p. 130. af Saxonis Grammat. l. 9. däreft Danska Fruar och Mödior berättas, hafwa löst Kong Swen i Danemerk, ur Sclaviska fångenskapen, med sådana sina ringar, samt annan låstbar klädnad; doch har detta hänt, långt in på Christendoms tiden.

Du återstår här allenast til at märka, det några hafs-
deålstare mena, at våra beskrefna armringar
med flera smärre påhängande, warit allena eller me-
rendels

x) Israelitiska och Ismaelitiska eller Arabiska Kwinnor, hafwa och så haft sådana
Näseringar, å Ebræiska kallade in singulari נֶזֶם näsem, in plurali נֶזֶמִּים
näsamim, och נִזְמֵי nizmē, dem första delen af äldre och yngre Bibliska ut-
tållare, hållit före betyda inares eller öreringar, de såaste hafwa tyckt
wara näseringar, efter Buxtorfs lärta beskrifning i Bartholini Skrift de
inauribus c. 19. såsom och allenast Symmachus och Theodotion kallat dem
ἐπὶ τῆς ὀφρύος, utan twiswel öfvertygade af Ezechielis 16: 11. 12. däreft
זִמְרִים armillæ in naribus, זֶמֶר näsem supra vel in naso, och
כְּנִיכִים כְּנִיכִים circuli vel annuli in auribus, warda klarl. från hwar-
annan åtskilde. Det och så wäl Clericus notis ad Genes. 24: 47. som be-
rörde

sama Eddas Agisdrecca, hwaraf orden redan äro här pp. 16. 18. införda, så at både Peningar och Skiljemynt redan i Asarnas tid varit brukeliga.

2.) I denna skrift, äfwen å många andra ställen, är af Sagorna andragit, at armringar varit brukade jämte tillräckeliga peningar, och det irån Odens tid alt in öfwer Christendoms tiden, af Kongar, Hofsdingar Hjältar etc.

3.) Sådana ringar, i kraft af anförda efterdomen, varit, i forna dagar allenast för synnerliga heders-tekn, dyktbarheter och stänkesaker hade, men aldrig ibland peningar räknade. Därföre och

4.) I Wiglundar Wanas S. c. 14. står, at tre ting wordo honom stänkta, på resan til Norrige, af Jungfru Ketilrid och hannes fader Holmtjel, näml. en fassjod eller peningepung, en gullring, samt en runstaf eller runekasle. I Hjalnters och Olwers S. p. 44.

at

allena det af Buxtorf til sit Hjä andragna språk i Cantic. 1: 10 så lydande: verba legis esse Israelicis *דבריהם* *semamim*, in *maxillis* eorum, ut non recedant a via recta, klarliga ses / at *דבר* eller *semam*, betydde *frænum* equorum & jumentorum, och warder altså / både til ord och bemærkelse, stilt från *דבר* *nafem*; utan och / af hvad redan anført är / nogsam finnes / at förra syllaba af *nafem*, är så wäl Götiskt / som richtig Ebraiskt / så at Buxtorf måste tilstå / at detta ords primitivum, det han / analogie ratione, menar bort wärd *דבר* eller *nafem*, ingenstädes i gänsignes. Därhos at de här förut anförde ord / af vår Saga och Bibliska språk / jämte andra dylliga / dem man äfwen af Buxtorf inryckt / äro allentida inhämtes / at ej allenast wärd Nordlångingar, utan och själwa de i Judæa samt Arabia boende Österlångingar, hafwa hållit näseringar / ej för några skumferliga ting / såsom tōmar och bett, utan heldre för en prydnad och nöje. Alltså synes och sannolikt / at äfwen den senare omrätta syllaba, bör uttödas, om icke ej er Götiskt sätt för men eller minne, *monimentum*, *monile*, doch för en blott terminatione Ebraæ, hafwande jag em berörde ord men, i skriften angående Peningar / widlöstliga handlat.

I 16

at Rämpen Härder tagit i Gättaland, i en kula, nog gull och silfwer, en dyrbar ring, och en stor pung med gull, det han sedan delte bland många män i Kongasalen. se p. 52. Jämför Ejgil och Nymunds S. pp. 11. 20. 43. 48. Ja och

5.) Själfsa Fridthjof Fräkne (hwaro sönderstuckade ring, af fästemonn bekommen, andra wedersinniga, i detta målet återopa plåga) berättas hafwa haft, jämte sin egen större och dyrbarare ring, äfwen peningar; ty när han kom förklädder i en salstgubbes habit til Kong Ring, då sägjes han c. 11. haft et stort silfwerbällte omtring sig, samt en därwid hängande stor pung, med stjåra silfwerpeningar, förutan egen ring, den han efter fadren hade ärfst y).

6.) Alf bemålte Fridthjofs S. är redan ofwan til p. 31. seqq. bewisat, at han sin bekonna ring, i nöds och dödsfall, til at blifwa Gudarna och så gott wäder, har sönderhuagit, men ej såsom i brist af peningar.

7.) Wåra förfäder alorig wetat, at deras ringar skulle för peningar utgifwas, eller i handel och want-

I 3

del

I så måtto synas våra / anten forna Scythar / hwilka genom sina efterkomare utfarit och intagit Palæstina, eller och äfwen våra utfarna Mauri (dem Augustinus T. 4. quæst. in Genes. c. 15. berättar haft nåseringar, och Procopius i Hist. Goth. p. 87. seq. hafwa ifrån Palæstina blifwit utdrefna af Iosua och farit til Africam) hafwa anten sådana ringar / eller och deras namn / med sig bragt och ibland berörde Österlänningar låtit i bruk koma. Eljest har så Rudbeck i Atl. T. 3. som jag i Inledningen til Antiqq. p. 207. seq. hålft i en särskilt skrift de Originibus Phœnicum, nogsam antnott / at ofwannämde Scythar och Mauri, hafwa här stannat af våra Göttiska och Norriska widländiga Möre män / hwarom Paulus Warnefr. in hist Longobard. c. 2. Sturleson i Heims Kr. och jag i berörde Inledning p. 18.

7) När mann eljest / så wäl af min Skrift om Swenska peningar / som och af redan här ofwansföre andragna ord af Sagorna / wil eftertänka våra heder

na

del brukas, slutes klarliga af de ofwantil p. 15. anförda förbuds ord, i capitularibus och constitutionibus Caroli Magni, därmed äfwen våra ättmänn de Saxar och Frankar, varit förbudna, at ingalunda gifwa och försälja til Köpmänn sina BrynJOR (som ofta woro med gull och silfwer utzirade) ej eller sina Bangar, så wäl stora som småa ringar; emedan de allenast woro ansedda för stridsbelöningar och hederstefn. Om berörde Frankars och Saxars härkomst från Scandinavia, har jag skrifwit i inledningen p. 14. seq. se D. Majoris Prodr. Atl. c. 19. och D. Westphal de Sacro & Libro p. 512.

8.) Är af några lika ringars hoplödning, samt de flästas orubbade endar, klart til at sluta, at de aldrig varit ämnade eller brukta, til at sönderstyckas och gå i köp eller handel.

At alt därtöre några här i Norden smärre gullringar, finnas wara i bitar sönderhuggna, sådana som Auctoren i notis til Alsmund Rämpabanes S. har p. 32. anført, och här äfwen warda införde,

ehu.

ehuruwål mann kan twisla, om alla dessa stycken eller bitar, warit just af brukada ringar huggna, och ej heldre med slit således, af några andra oformliga gullstänger eller stycken söndrade; det har wål här af sin orsak, at någon wårdslös och eljest hederlig mann, emot de andra sina wederslikars wana, anten själf i uppehålles eller annor nöd, har sina ringar sönderstyckt, eller och dem til någon köpmann och handlande samt tarfswande mann försållt, hwilket liksåledes af förbemålte Caroli M. förbud kan slutas, i synnerhet af Alb. Stadensis berättelse p. 99. 2). Så har och, anten någon ihjellagen, eller eljest dödad krigs och heders mann, kunnat på fältet eller annorstädes lemna och mista någon ring, och andra samt köpmänn, honom sedermera öfverkomna, eller och någon, såsom ofta i forna dagar, hållt under Christendoms tiden skjett, upbröta högarna och sådana ringar uttaga, samt widare sönderstycka, hwilket äfwen i senare tider, ja och wår, ej sällan är hänt.

Därföre, om några fåa finärre Ringar, som på en stor ring hänga, synas ännu i endarna wara afhuggna, därtill har wål ingen annan wis orsak warit,

hållt

na peningars tillräckelighet / ja myckenhet / då torde mann snart komma på den tanken / at de gamla hafwa oftare gjort ringar af peningar / än twårt om; såsom det äfwen af Xenophonte l. 6. Cyrop. berättas om Panthea, at hon af sina peningar lätit gjöra en Brynja, en Gullbjälra samt *περίσσεα χρυσία* eller armingar / åt sin mann Abradates, då han skulle fara til strids.

- 2) Contigie, säger han / *adolefcentem quendam egredi e navibus, oneratum multo auro, torque aurea & armillis. Cui Thuringus obvians ait: quid sibi vult tam ingens aurum circa corpus tuum famelicum? cui Saxo: aurum gero, emptorem quaero; qui fame periclitor, cur auro delecter?* Et Thuringus: quale pretium pro auro vis? Nullum, ait Saxo, mihi est discrimen in pretio, quicquid dabis, gratiam habeo. Thuringus subridens Saxoni avenam obtulit, & ille recepit.

hållt ännu åtta samt nio sådana ringar, efter Sagor-
nas witnesbörd, merendels fullkomliga och ej rubba-
da, åstådas; än at hwardera eller och några, i början,
då de å den stora ringen skulle sättas, blifwit af längre
stycken afhuggna, såsom Gullsmedar äfwen än i dag
gjöra, i det de, alt efter ämnet, hållt om flera ringar
stola göras, först förfärdiga en lång stång, och sedan
hugga de den sönder i bitar eller stycken, innan de löda
desa tilhopa, hwilken lödning doch våra förfäder, wid
lika ringar, ej alltid behöft göra, ehuruwäl de och så den
tänsten kunnat a).

Eljest berättas i Bandamanna S. cc. 24. 25. at i
Kong Harald Sigurdsons tid, långt in öfwer Christen-
domen, på Island, har en mann, för mannsdråp, blif-
wit ålagd, af en, genom målsägarna, besuckten eller
mutad Domare, benämd Eijgil, til at böta åtta öre
silfwermt, och det i sådana saker, som, efter Sagans
ord, ej woro en fattig manns höfwa, hwarmed han
och allraminst skulle vara nögder. Därföre och denna
sägjes blifwit därmed swiken, emedan han dessa bö-
tor ogjörlika kunde åstadkoma. Berörde Bøtor skulle
han altså utgifwa, ej allenast i Skjalldar striflum,
eller skjölde straslor, sådana som af gull och silfwer
beståen-

- a) Det mann nogsam kan se/ af en wår nyliga upfundna armring / hwarom
hår p. 45. därhos af Bartholini utgisna Rwinfolks armring, i Strif-
ten de Armillis p. 48. samt af våra förgylta och wål utzirade Kåps
parstegbyglor, af hwilka en i Antiquitets Archivo är förwarad / som
warit upfunnen i en Kong Swerres stora hög, i Wedelpa och Allö sock-
wid byn Røde, åpr 1627.

bestående, brötos af Skjöldde ränderna b), utan och i Bangabriotum, eller i af brutna Ringastücken; ty at småa ringar hafwa varit i Skjöldarnas Kantar, det är nogsamnt bewisligt här af, at Skjöldarna, til en del, wordo fordom kallade Bangskjälldir, eller Ringaskjälldar. Ja de gamla förmålas också hafwa bladat bord bangaskjöldum, eller beladdat och tätt behängt deras Skjeppebord med sådana Ringaskjälldar, se Godmund Olssons Indic. Poët. ad Starlonidem.

Därföre mann också finner, at så wäl förr, som i denna omtalte Harald Sigurdsöns tid, har gångsilfwer och reda peningar varit i stätt gifna både på Island och i Norrige; såsom i Bandamanna S. står, c. 21. at Ofeiger löst up sin digra fäsjod eller stora uppräppade peningepung, den han fått af Sonen Odd, fullan af gull och silfwer c. 19. och war det räknat til dron samt marker c. 16. sedan har han stöpt eller hållt ut silfret i Ecgils tröjeshjorta, bestigande det sig til 300. silfwerpeningar, som bäst kunde finnas. Deslikes i Hånsna Thores S. c. 7. at Blundkeril sagt, det mann ju wiste, at silfwer (i Kong Olof Tryggwasons tid) gjeck i skullder, så på Island som i Norrige; såsom och denna Kong i Liofvetninga S. c. 44. berättas hafwa strickt til en sin hird eller häfmann på Island, åtta mark wägit så eller peningar. Och at detta silfwer, eljest gångsilfwer kallat, har altid bestått i peningar, det ser mann af Norna Gestis S. c. 2. därest och c. 6. står,

K

at

*) Ty i Ejala S. c. 100. står / at Egil seck af Kong Håkan Adalst. Fostre en god Skjöld, på hwilken woro 12. öre gull, såsom och i Lardåla S. cc. 88. 89. läses, at Skjöldarna ej allenast woro gullagda, utan och med Riddare beläten af gull, infattade.

at denna Gestis fader, som lefwat 300. åhr förr Olof Tryggwason, och altså äfwen i Wolsungarnas tid, warit rik af peningar. I Kong Harald Hårfagers tid, war en mann på Island, benämnd Thorsten Swarf, som hällte ur sin silfwerpung (silfursjod) fyratijo talde och räknade marker, se Swarfd. S. c. 13. Så bötte och i hans tid Ejtolf på Island, til Karl hin röde, trehundra silfwerpeningar. c. 22. 31. stående och i sama Sagas 30. cap. at skatten war betald i brånt silfwer.

Sidst i berörde Kong Haralds tid berättas, at när Snorre wille köpa land af Borkur, bedjande honom at råcka handen fram och handsala sig landet, då har Borkur swarat sig det ej wilja, förr än hwar pening wore förut betald, och dy wart silfret strax talt eller räknat, så at hwar pening gafs ut, tagande då Borkur emot fået eller peningarna, och hemulade Snorre landet, Eyrbyggja S. c. 14. En Östmann eller Norst och Swenst Mann, fant också i berörde Kong Haralds tid, på Island gräfsilfwer eller peningar, som woro gräfde neder i jorden, och tog så där af 20. peningar; men Ejoter seck honom fast, då han gräfde, och sakfällte honom til trehundra för hwar pening. Landnama S. 9: 95. Kunnande mann altså, äfwen här af döma och sluta, at det lösa så i gull och silfwer, som Kare på Island, i Harald Gräfalls tid, berättas i Njals S. c. 152., hafwa egt, har äfwen bestått i peningar. Äfwen det myckna gull, som Thorer tog medels härjande på Gunnmarken, Landnama S. 2: 66. Blifwande också där-
före

före i Eijla S. c. 11. berättat, at Bjorgullf, i R. Harald Hårfagers tid, köpte sig Hildarida tilhanda med 1. Öre gull, och at de sedan gått i ena säng.

At sådana peningar, äfwen varit lagda i högar, det ses, förutan af Sturlesons Hejmskr. samt Orvar Odds S. äfwen af Bretla S. c. 8. i hwilken förmåles, at Bretter, den starkaste Hjalte och Kämpen på Island, har wid Harald Hårfagers tid, tagit ur Kare hin gamles hög, en stor hop peningar, och sedan han dem til sonen Thorsfinn lefwererat, erbödd sig denna, at försträcka en gång fadren därmed, då han skulle fara til Things, och står därom således förmålt: Thorsfinn sade, at honom skulle så mycket peningar vara til redo, som han hafwa wille; men Bretter swarade sig ej behöfwa mera si swer än til Skot eller rese peningar.

Till-Läggning.

1. Mann har här p. 31. seq. samt p. 50. bewisat, at de forna Fruar och Möjor, hafwa burit Ringar på armarna; och warder detta än widare bekräft, at här för p. 48. berömda Herr Secret. C. Lagerbergs berättelse om en förnäm Fru, som i Skåne, ej länge sedan skall hafwa lefwat, och äfwen altid burit på sin arm en gullring, den och så händes försäder i många åldrar stola hafwa liksåledes brukat.
2. Jag hade wäl bort, här p. 63. införa de fingerringars figurer, som i Kongl. Antiquitets Archiv o stola finnas,

nas, sedan de, af vår snillerika och arbetsama Herr J. Wendelio, blifwit afritada och i trä utskurna, såsom han också, våra här redan anförda **Stora gullringar**, med 9. st. mindre, har wäl utskurit, och deras nätta utwärttes beskifning mig leswererat; men som jag berörde fingerringar, ännu ej sett, så lemnas de, til at wid et annat tillfälle, för den nyfikna Läsaren upwisas.

3. **Ormarsbole**, warda ringar, här p. 64. kallade, ej egenteliga af någon deras likhet med ormar, utan hålst för det, at de forna hedningar saät, det **Grip** par, **Drakar** och **Ormar** förskaffat och förwarat sådana gullfater, hwilka således af **Skallderna** kallades **ormabol**, eller **drakars** och **ormars** bo och egendom; därom jag något nämt här pp. II. 25. och beder Läsaren, at widare, om detta målet, läsa **Wolsunga S.** p. 35. seqq.
4. Några tryck samt hastfel, har jag, wid på ögnandet, funnit i denna min skrift, och dy warda de nu förtecknade, med begjåran, at den bestjedeliga Läsaren wille, de öfriga och förbigångna, ursäkta. Pag. 5. lin. 25. **Gorlæus**, P. 9. l. 29. *τραχηλεις*, P. 12. l. 5. p. 25. P. 13. l. 12. p. 25. seq. P. 16. l. 12. läs **Thor**, i ställe för: **Freija** haft etc. P. 32. l. 31. **Lex. Philol.** P. 44. l. 8. läs **ethundra** de femtijo nijo. P. 51. l. 21. läs: som **stjånkta** och ärfda efter tappra **Kämpar** och fäder.

